

Oferta edukacyjno-turystyczna dla pilotażowego „obszaru ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym

**Tourist and Education Offer of the Pilot "Silent Area"
in Wdecki Landscape Park**

Dokument opracowany na zlecenie Samorządu Województwa Kujawsko-Pomorskiego w ramach wdrożenia projektu pilotażowego „Obszary ciszy jako atrakcja turystyczna”, będącego kontynuacją projektu „ThreeT” Interreg Europa

Spis treści

Wstęp	3
1. Charakterystyka pilotażowego obszaru ciszy	5
1.1. Opis obszaru objętego wdrożeniem pilotażowym	5
1.2. Walory przyrodnicze obszaru	7
1.3. Walory kulturowe obszaru	12
1.4. Infrastruktura turystyczna obszaru	14
1.5. Baza usługowa dla turystów	23
1.6. Analiza dostępności komunikacyjnej (skomunikowanie obszaru) i wpływu sieci komunikacyjnej na klimat akustyczny obszaru	27
1.7. Wydarzenia i imprezy o potencjale turystycznym	29
1.8. Oferta edukacyjno-przyrodnicza parku	31
2. Założenia do wyznaczania „obszaru ciszy” i pilotażowej „ścieżki ciszy” na terenie parku	34
2.1. Lokalizacja „obszarów ciszy” na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego	34
2.2. Rekomendacje dotyczące wyznaczania „ścieżki ciszy” na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego	34
2.3. Wnioski z wizji lokalnej	37
2.4. Przebieg i zagospodarowanie proponowanej „ścieżki ciszy”	43
2.5. Zakres niezbędnych pozwoleń i uzgodnień	47
3. Przebieg i oznakowanie „ścieżki ciszy”	47
4. Rekomendacje dla funkcjonowania pilotażowej „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym	51
4.1. Plan wdrożenia i funkcjonowania „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym	51
4.2. Grupy docelowe (beneficjenci i interesariusze oferty)	54
4.3. Opis proponowanych aktywności, dedykowanych odbiorcom produktu oraz wytyczne dla użytkowników „obszaru ciszy”	57
4.4. Warianty tras spacerowych w oparciu o „ścieżkę ciszy”	59
4.5. Zagospodarowanie otoczenia „ścieżki ciszy”	60
4.6. Wnioski i rekomendacje, wynikające z projektu pilotażowego	60
4.7. Plan monitorowania działań	61
5. Załączniki	
Załącznik 1. Mapy przebiegu „ścieżki ciszy”	
Załącznik 2. Projekty tablic na „ścieżce ciszy”	
Załącznik 3. Ślady GPS	
Załącznik 4. Koncepcja zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Tleniu	
Załącznik 5. Koncepcja zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Starej Rzece	
Załącznik 6. Pakiet informacji o „ścieżce ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym	
Załącznik 7. Rekomendacje dla rozwoju oferty opartej o „ścieżkę ciszy” dla lokalnej branży turystycznej, samorządów i organizacji turystycznych	
Załącznik 8. Konspekt zajęć edukacyjnych	

Wstęp

Przesłanki realizacji przedsięwzięcia

Koncepcja wytyczenia „ścieżki ciszy” na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego została opracowana w ramach projektu pilotażowego pn. *„Obszary ciszy jako atrakcja turystyczna” na terenie parków krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego*.

Jest on realizowany przez Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przy dofinansowaniu z programu Interreg Europa. Stanowi on kontynuację projektu Interreg Europa *„ThreeT – Thematic Trail Trigger”*, w ramach którego siedmiu partnerów z obszaru UE opracowywało i wdrażało dobre praktyki, dotyczące zarządzania i budowy oraz promocji oferty turystycznej na obszarach cennych przyrodniczo.

Tym samym projekt pilotażowy realizuje założenia wskazanego w ramach opracowanego w projekcie „ThreeT” dokumentu o nazwie *„Plan działania (Action Plan) dla rozwoju produktów turystyki aktywnej, ze szczególnych uwzględnieniem turystyki rowerowej, na terenie parków krajobrazowych w województwie kujawsko-pomorskim”*. Został on wskazany w tym planie działania jako przedsięwzięcie pilotażowe o nazwie *„Obszary ciszy na terenie parków krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego”*.

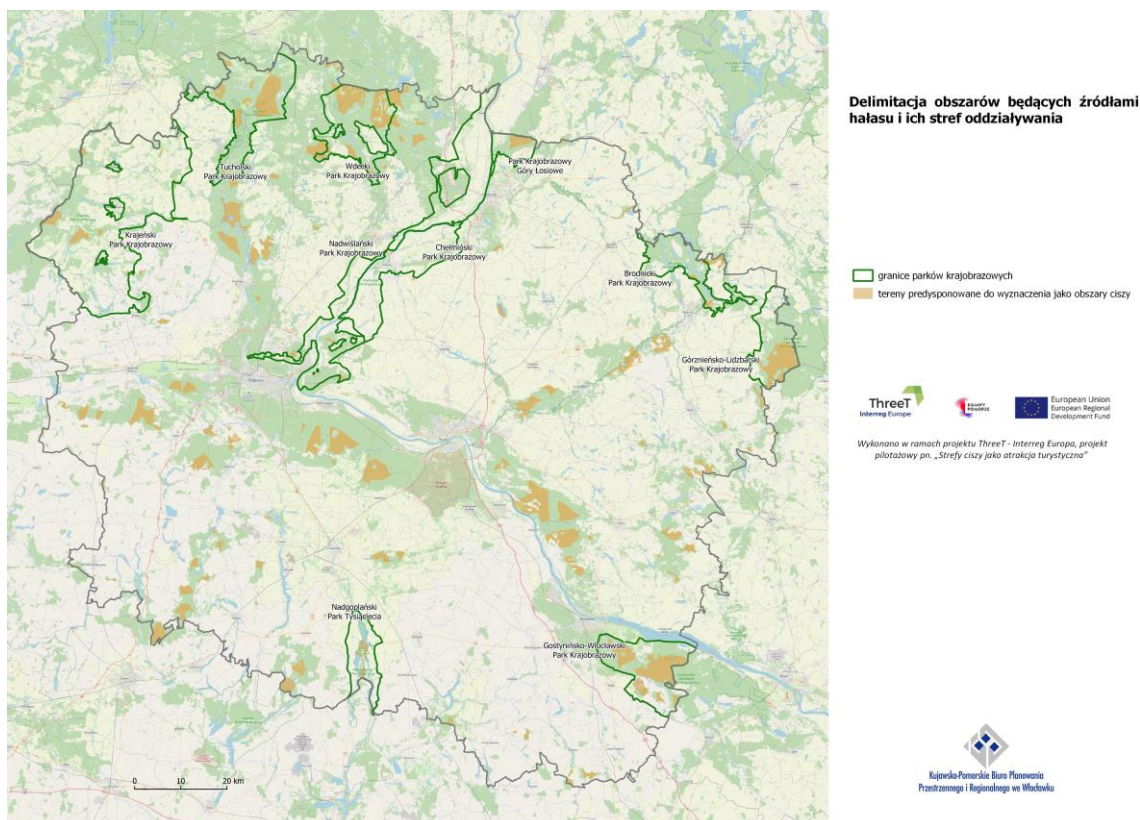
Zakres projektu pilotażowego

Projekt pilotażowy *„Obszary ciszy jako atrakcja turystyczna na terenie parków krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego”* obejmował trzy główne zadania:

- 1) Mapowanie i pomiary dźwięku na obszarze parków krajobrazowych;
- 2) Przygotowanie koncepcji wdrożenia „ścieżki ciszy” w wybranym parku krajobrazowym wraz z rekomendacjami dla wszystkich parków w zakresie rozwoju podobnych produktów na obszarach chronionych oraz ich wykorzystania przy promocji turystycznej i edukacji ekologicznej;
- 3) Wykonanie pilotażowej inwestycji („ścieżki ciszy”) w wybranym parku krajobrazowym.

Pierwszym etapem prac w projekcie było wykonanie próbnych pomiarów natężenia dźwięku na obszarze parków krajobrazowych oraz wykonanie map „obszarów ciszy” na terenie parków krajobrazowych, w oparciu o ustalone kryteria. Zadanie to zostało wykonane przy współpracy Urzędu Marszałkowskiego i Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, Oddział w Toruniu. W ramach tego zadania sporządzono mapy parków krajobrazowych, wskazujące wstępną lokalizację „obszarów ciszy”. Wykluczono obszary położone w pobliżu antropogenicznych źródeł hałasu, jak drogi, linie kolejowe, obszary zabudowane i tereny przemysłowe oraz wojskowe, a także obszary szczególnie cenne przyrodniczo, na których rekomenduje się działania ochronne.

Opierając się o tak sporządzone mapy parków, wykonano pilotażowe pomiary natężenia hałasu w siedmiu parkach krajobrazowych. Wykluczono przy tym pomiary w parkach, gdzie nie było możliwe wytyczenie na mapach „obszarów ciszy” z uwagi na rozkład sieci osadniczej i komunikacyjnej lub kwestie ochrony przyrody (Nadwiślański, Chełmiński i Nadgoplański P.K.). Pomiary potwierdziły, że tak wyznaczone obszary spełniają kryterium „ciszy”, a zidentyfikowane dźwięki miały głównie źródła naturalne (szum wiatru, szelest liści, nurt rzeki, śpiew ptaków itp.)

Rys. 1. Mapa ogólna – wstępna delimitacja obszarów ciszy w województwie kujawsko-pomorskim i na terenie parków krajobrazowych, opracowanie K-P BPPiR

Przygotowanie koncepcji wdrożenia pilotażowego zostało zlecone przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego firmie Vision Management & Consulting Sp. z o.o. z Gdańska, która posiadała już doświadczenie w projekcie ThreeT, opracowując wspomniany „Plan Działania...”. W celu wdrożenia pilotażowego wybrano Wdecki Park Krajobrazowy. Obszar ciszy na jego terenie znajduje się dość blisko potencjalnych źródeł ruchu turystycznego – popularnej miejscowości Tleń oraz przystani kajakowych i obiektów noclegowych na szlaku kajakowym rzeki Wdy.

Koncepcja wdrożenia pilotażowego obejmuje cztery główne zadania:

- 1) Opracowanie podręcznika dla administratorów parków krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie przygotowania i rozwijania oferty edukacyjnej i turystycznej oraz sposobów jej promocji;
- 2) Przygotowaniu programu funkcjonalno-użytkowego „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym”;
- 3) Przygotowaniu oferty edukacyjno-turystycznej dla „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym”;
- 4) Organizacji szkolenia dla przedstawicieli parków krajobrazowych w zakresie przygotowania i rozwijania oferty edukacyjnej i turystycznej na terenach zidentyfikowanych jako obszary ciszy.

Na bazie przygotowanych rekomendacji zamówiono w odrębnym postępowaniu wykonanie oznakowania „ścieżki ciszy” oraz ustawienia na jej przebiegu kilku tablic informacyjno-edukacyjnych.

I. Charakterystyka pilotażowego obszaru cisy

1.1. Opis obszaru objętego wdrożeniem pilotażowym

Wdrożeniem pilotażowym w ramach projektu objęto **Wdecki Park Krajobrazowy**. Jest to jeden z 10 parków krajobrazowych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, znajdujący się w jego północnej części.

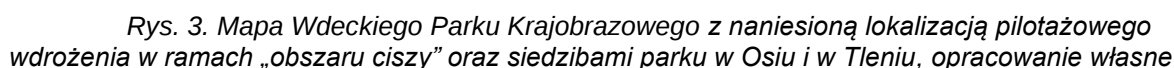
Wdecki Park Krajobrazowy został utworzony w 1993 r. Powierzchnia parku wynosi łącznie 23 786,39 ha i obejmuje obszar siedmiu gmin. Siedziba WPK znajduje się w miejscowości Osie w woj. kujawsko-pomorskim. Planowane jest przeniesienie siedziby parku do miejscowości Tleń, gdzie w 2022 roku otwarto nowy budynek Centrum Czynnej Ochrony Przyrody, będący w zarządzie Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Park utworzono w celu zachowania, w warunkach zrównoważonego rozwoju i popularyzacji, wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych, a także walorów krajobrazowych wschodniej części Borów Tucholskich, a zwłaszcza terenów w środkowym biegu rzeki Wdy. Teren WPK, wraz z Borami Tucholskimi, został uznany za Rezerwat Biosfery UNESCO.

Rys. 2. Położenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego na mapie województwa, opracowanie własne

Miłośników przyrody przyciągają Bory Tucholskie oraz rzeka Wda – atrakcyjny i bardzo popularny szlak kajakowy w Polsce. Rzeka jest bardzo malownicza z uwagi na wysokie, piaszczyste brzegi oraz bardzo kręty bieg. W większości na terenie parku płynie przez zwarty kompleks leśny Borów Tucholskich, jedynie w okolicach Starej Rzeki przez dolinne łąki. Odcinek rzeki zamieniony przez człowieka w Zalew Żurski ma również bardzo duże walory krajoznawcze z uwagi na liczne zatoczki i strome, zalesione brzegi.

Wda to jeden z ciekawszych i popularniejszych nizinnych szlaków kajakowych Polski. Duży potencjał turystyczny wynika również z dobrze rozwiniętej bazy noclegowej, w tym kwater prywatnych, agroturystyki i ośrodków wypoczynkowych.

Niewielkie, ciekawe miejscowości, jak Osie i Tleń stanowią zaplecze usługowe i potencjalnie cel wycieczek turystycznych. Liczne małe, zagubione w lasach wioski mogą być celem wielu mikrowypraw, zaś rozległe lasy stanowią źródło jagód i grzybów, tak dla mieszkańców, jak i turystów.

Turystyka rowerowa ma potencjał rozwojowy, jednak ogranicza ją brak dróg rowerowych wzdłuż dróg publicznych oraz piaszczysty teren, przez który prowadzą nie nadające się zwykle do wygodnej jazdy rowerem drogi leśne. Przykład województwa pomorskiego, w którym zrealizowano projekt „Kaszubskiej Marszruty” pokazuje, że budowa spójnej sieci gruntowych dróg rowerowych położonych poza pasem dróg publicznych znacząco poprawia warunki rozwoju turystyki rowerowej na takim terenie. Jest to wzór godny naśladowania, podobnie jak możliwości, jakie daje połączenie istniejących odcinków dróg rowerowych w dłuższe szlaki regionalne.

Fot. 1. Wdecki Park Krajobrazowy – las bukowy,
fot. P. Szumigaj (zasoby własne WPK)

Fot. 2. Bielik, fot. P. Szumigaj
(zasoby własne WPK)

1.2. Walory przyrodnicze obszaru

Głównymi walorami Wdeckiego Parku Krajobrazowego są **rzeka Wda**, stanowiąca oś obszaru oraz rozległy, zwarty kompleks leśny **Borów Tucholskich**.

W przypadku potencjału przyrodniczego w pierwszym rzędzie skupiono się na terenach chronionych, gdyż duża część atrakcyjnych przyrodniczo obszarów została objęta różnymi formami ochrony.

Lasy zajmują około 60% powierzchni parku. Są to w zdecydowanej większości zbiorowiska boru świeżego, z przewagą drzewostanu w postaci sosny zwyczajnej. Obecnie istniejący skład gatunkowy lasów jest w znacznej części wynikiem działalności człowieka, który doprowadził do zmiany charakteru drzewostanów z bogatszych w gatunki liściaste, w prawie jednolite, złożone z drzew iglastych bory.

Lasy liściaste zachowały się tam, gdzie pozyskanie drewna było utrudnione, a karczowanie pod pola uprawne się nie opłacało – w oddalonych dolinach rzek i strumieni, na stromych zboczach, w stale wilgotnych zagłębieniach. Najliczniej reprezentowany jest bór świeży, następnie bór chrobotkowy oraz bór bagienny. Najczęściej występuje sosna zwyczajna oraz brzoza brodawkowata. Na szczególną uwagę wśród rozległych borów sosnowych zasługuje kępa dąbrowy z największym w Europie Środkowej skupiskiem jarzębu brekinii.

Niezwykle ciekawym zespołem roślinnym są torfowiska źródliskowe oraz wyjątkowo cenne porosty, będące wskaźnikiem czystości powietrza np. granicznik płucnik. Spotykamy tutaj szczególnie cenne gatunki roślin wpisane do Czerwonej Księgi np. trzy gatunki rosiczek (pośrednia, okrągłolistna i długolistna), storczyka plamistego, wawrzynka wilczełyko, lilię złotogłów, turzycę bagienną, orlika pospolitego, widłaka jałowcowatego, żurawinę błotną, cisa pospolitego.

Duża różnorodność nisz ekologicznych sprzyja występowaniu rzadkich, nawet w skali kraju, gatunków zwierząt. W bogatej faunie występują ryby – m.in. pstrąg potokowy i lipień, sum, szczupak i okazałe trocie jeziorowe.

Na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego żyje 13 gatunków płazów – w tym traszka grzebieniasta, grzebiuszka ziemna, kumak nizinny, rzekotka drzewna i 5 gatunków chronionych gadów – padalec pospolity, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworodna, zaskroniec zwyczajny, żmija zygzakowata.

Bory sosnowe zasiedlane są stosunkowo niewielką ilością zwierząt kręgowych, natomiast lasy liściaste i mieszane są schronieniem dla saren, jeleni, danieli i dzików.

Tereny podmokłe są doskonałym siedliskiem dla awifauny – wśród 149 gatunków ptaków aż 113 objętych jest ochroną gatunkową, w tym: bocian czarny, gągoł, bielik, kropiatka, biegus zmienny, kania ruda, zimorodek, błotniak stawowy, krogulec, nurogęs. Jednym z wyjątkowo licznych ptaków występujących na terenie Parku jest zimorodek. Stanowi on nieformalny, dodatkowy symbol Parku i jego wielka liczebność jest powodem dumy pracowników Parku.

Spośród 42 gatunków ssaków 16 objętych jest ochroną, m.in. bóbr europejski, wydra, ryjówka aksamitna, nocek rudy, borowiec wielki, gacek brunatny (4.11).

Tereny Parku są atrakcyjne przyrodniczo, jednak część północna wydaje się na tyle wrażliwa, że należy ograniczać ruch turystyczny, a na pewno nie wprowadzać w większej liczbie nowych odwiedzających. Należy również ograniczyć bytność ludzi na terenie rezerwatów, a w obszarach Natura 2000 – na terenie ostoi gatunków będących przedmiotem ochrony danego obszaru.

Szczególnie atrakcyjne przyrodniczo i stosunkowo mało wrażliwe na presję odwiedzających są tereny w środkowej i południowej części Parku – między innymi otoczenie Jeziora Żurskiego.

Na terenie Parku Krajobrazowego znajduje się 27 użytków ekologicznych i 755 pomników przyrody (licząc w tym pojedyncze drzewa należące do pomników zbiorowych). W przeważającej większości są one pod zarządem Administracji Lasów Państwowych. Najważniejsze z obszarów chronionych omówione są poniżej (wraz z wykazem źródeł).

Rezerwat Jezior Piaseczno

Rezerwat ustanowiony 22.11.2001 r. na powierzchni 158,99 ha. Typ rezerwatu – fitocenotyczny, podtyp – zbiorowisk nieleśnych. Typ ekosystemu – różnych ekosystemów, podtyp – mozaiki różnych ekosystemów. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, przyrodniczych i krajobrazowych ekosystemu jeziora Piaseczno. Położony jest 4 km na północ od wsi Łązek. Piaseczno jest jeziorem polodowcowym typu rynnowego, bezodpływowego, zasilanym przez wody podziemne i opady atmosferyczne. Zlewnia bezpośrednia jeziora porośnięta jest zwartym kompleksem leśnym dochodzącym do linii brzegowej. Woda jeziora zaliczana jest do I klasy czystości.

Fot. 3. Rezerwat przyrody „Jezioro Piaseczno” (fot. J. Zdrojewski)

Rezerwat Jezioro Ciche

Rezerwat ustanowiony 24.03.1994 r. na powierzchni 37,96 ha. Typ rezerwatu – fitocenotyczny, podtyp – zbiorowisk nieleśnych. Typ ekosystemu – różnych ekosystemów, podtyp – mozaiki różnych ekosystemów. Celem ochrony jest zachowanie ze względów naukowych, dydaktycznych, krajobrazowych i turystycznych malowniczo położonych śródleśnych jezior wraz z ich otoczeniem i unikalną w tej części Borów Tucholskich roślinnością wodną i torfowiskową. Rezerwat Jezioro Ciche położony jest przy drodze prowadzącej do leśniczówki Zalesie. Głównym celem ochrony jest roślinność wodna, bagienna oraz fragmenty grądu subkontynentalnego, gdzie niezwykle cennymi elementami są rzadkie i chronione rośliny, wśród nich bagnica torfowa, turzyca bagienna oraz storczyki. Na szczególną uwagę zasługuje zespół lilii wodnych pokrywające niemal całą powierzchnię wody.

Rezerwat Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego

Rezerwat ustanowiony 1.05.1975 r. na powierzchni 102,21 ha. Typ ekosystemu – leśny i borowy, podtyp – borów mieszanych nizinnych. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie fragmentu lasu grądowego *Tilio-Carpinetum* z udziałem brekinii *Sorbus torminalis* i domieszką buka *Fagus sylvatica*. Rezerwat położony jest w granicach specjalnego obszaru ochrony Natura 2000 Sandr Wdy PLH040017 oraz w granicach obszaru specjalnej ochrony Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009. Na terenie rezerwatu znajdują się grupa pomnikowych daglezji zielonych i pojedynczy okaz cisa pospolitego.

Rezerwat leśny Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego w Szczerkowie położony jest 9 km na północ od Osia. Utworzony został w celu ochrony największego w Europie Środkowej skupiska jarzębu brekinii zwanego też brzękiem. Gatunek ten, niegdyś pospolity w europejskich lasach dziś jest już rzadko spotykany. Cenne, czerwone drewno o wysokich właściwościach technicznych stało się przyczyną jego wyginięcia. Rezerwat stanowi swoistą enklawę lasu liściastego wśród borów sosnowych.

Rezerwat Dury

Rezerwat ustanowiony 1.05.1975 r. na powierzchni 13,02 ha. Typ rezerwatu – fitocenotyczny, podtyp – zbiorowisk nieleśnych. Typ ekosystemu – torfowiskowy (bagienny), podtyp – torfowisk przejściowych. Celem ochrony w rezerwacie jest zachowanie rzadkich zespołów roślinności wodnej i torfowiskowo-bagiennnej. Ścisły rezerwat wodno-torfowiskowy Dury położony jest 4 km na północ od Osia w pobliżu drogi Osie-Skórcz. Tworzą go cztery jeziora dystroficzne wraz z otaczającymi je torfowiskami. Występujące tu zbiorowiska torfowiskowe ze stanowiskami rościszek stanowią unikatowe w skali kraju zbiorowisko roślinności terenów podmokłych. Osobliwościami florystycznymi są też: grzybienie północne, żurawina drobnolistna, bagnica i narecznica grzebieniasta, oraz rzadkie gatunki turzyc.

Rezerwat Miedzno

Rezerwat ustanowiony 20.12.1968 r. na powierzchni 88,52 ha. Typ rezerwatu – faunistyczny, podtyp – ptaków. Typ ekosystemu – różnych ekosystemów, podtyp – mozaiki różnych ekosystemów. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie siedlisk gatunków ptaków wodno – błotnych. Rezerwat położony jest na terenie obszaru specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 Bory Tucholskie PLB220009 oraz w granicach obszaru mającego znaczenie dla Wspólnoty Sandr Wdy PLH040017, zwanych dalej obszarami Natura 2000. Na terenie rezerwatu nie wskazano obszarów i miejsc udostępnianych dla celów naukowych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, sportowych (4.6). Osia. Został utworzony w celu ochrony bogatych stanowisk populacji ptactwa wodnego i błotnego. Jest to jedyny tego typu w powiecie świeckim rezerwat ornitologiczny. Zeutrofizowane, w końcowym stadium zarastania jezioro wraz z otaczającymi bagnami, lasami, z przepływającą przez nie Sobińską Strugą stwarza dogodne warunki lęgowe wielu rzadkich i chronionych gatunków ptaków, takich jak: żuraw, łabędź niemy i krzykliwy, bocian czarny, kropiatka, bielik, bąk, rybołów wiele innych.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Rzeki Sobińska Struga

Rezerwat ustanowiony 1.01.1997 r. na powierzchni 335,47 ha. Chroni krajobraz, gdzie dominują liczne łąki i murawy kserotermiczne i acydofilne, grądy, olsy, obszary źródliskowe na zboczach doliny. Jest siedliskiem liczного ptactwa wodnego, rzadkich roślin chronionych, zawiera cenne zbiorowiska turzyc wysokich. Położony w granicach gmin: Osie, Jeżewo i Warlubie o powierzchni ogólnej – 335,47 ha. Sobińska Struga jest jedną z najpiękniejszych dolin rzecznych w tej części Borów Tucholskich. Dolinę otaczają liczne łąki, murawy o charakterze kserotermicznym i acidofilnym. Lasy otaczające rzekę mają charakter grądów oraz olsów. Na zboczach występują obszary źródliskowe. Najcenniejszym obszarem są tereny leżące przy jeziorze Miedzno, na których kształtują się zbiorowiska turzyc wysokich i łozowisk. Jest to siedlisko liczного ptactwa wodno – błotnego, jak również rzadkich roślin chronionych.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Dolina Rzeki Ryszki

Obszar ustanowiony 1.01.1997 r. na powierzchni 358,41 ha. Chroni krajobraz fragmentu rzeki Ryszki. Na chronionym odcinku dolina rzeki Ryszki wcięta jest w równinę sandrową Borów Tucholskich, zróżnicowana pod względem florystyczno - fitosocjologicznym. Otoczenie rzeki stanowią dobrze zachowane zbiorowiska leśne, torfowisko wysokie oraz ekstensywnie używane łąki. Położony w granicach gmin: Cekcyn, Lniano, Osie o powierzchni ogólnej 358,41 ha. Przedmiotem ochrony jest dolina rzeki Ryszki, mocno wcięta w równinę sandrową Borów Tucholskich, zróżnicowana pod względem florystyczno – fitosocjologicznym i charakteryzująca się niezwykle malowniczym krajobrazem. Urody temu obiektowi nadają ekstensywnie użytkowane łąki z licznymi zbiorowiskami turzyc.

Zespół Przyrodniczo-Krajobrazowy Rzeka Prusina

Obszar ustanowiony 1.01.1997 r. na powierzchni 234,32 ha. Chroni fragment doliny rzeki Prusiny otoczony lasem z mozaiką zbiorowisk łągu jesionowo-wiązowego *Ficario - Ulmetum minoris* na dnie doliny, grądowych zespołów zboczowych *Aceri - Tiliatum* na zboczach i suboceanicznego boru sosnowego świeżego *Leucobryo - Pinetum* na wierzcholinie. Położony w gminie Osie o powierzchni 234,32 ha. Ochroną została objęta dolina rzeki Prusiny na odcinku Tleń – Szarlata. Występuje tu wiele rzadkich gatunków roślin charakterystycznych dla siedlisk grądowych. Jest to wyjątkowo geomorfologicznie i krajobrazowo zróżnicowany obszar.

NATURA 2000 Obszar Specjalnej Ochrony Bory Tucholskie PLB220009

Obszar wyznaczony 14.11.2008 r. na powierzchni 322535,90 ha. Leży na obszarze dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Obszar Borów Tucholskich obejmuje wschodnią część makroregionu Pojezierza Południowopomorskiego. Obszar jest dość jednolitą równiną sandrową, rozciętą dolinami Brdy i Wdy oraz urozmaiconą licznymi jeziorami, oczkami wodnymi i wzniesieniami o charakterze moreny dennej. Dominują siedliska leśne, przede wszystkim bory sosnowe. Rzeźba terenu ostoi jest urozmaicona, występują tu wysoczyzny i rozległe wzgórza, liczne pagórki oraz doliny i rynny.

Sieć wodna jest silnie rozwinięta (wody zajmują ok. 14% powierzchni). Ostoję odwadnia rzeka Brda wraz ze swymi licznymi dopływami, z których najważniejszym jest Zbrzyca. Wiele rzek charakteryzuje duży spadek i silny prąd. Wśród jezior liczne są jeziora przepływowe połączone z systemem wodnym Brdy. W sumie jest ok. 60 jezior; największe Charzykowskie - 1363 ha, zaś najgłębsze Ostrowite - 43 m. Lasy stanowią ok. 70% obszaru, są to głównie bory świeże, ale także bagienne i suche; występują też grądy, lasy bukowo-dębowe, łągi i olsy. Grunty orne, łąki i pastwiska pokrywają ok. 15% terenu.

W ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Gniazduje tu 107 gatunków ptaków. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej następujących gatunków ptaków: bielik, kania czarna, kania ruda, podgorzałka, puchacz, rybitwa czarna, rybitwa rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęś, tracz długodzioby; w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje błotniak stawowy. W okresie wędrówek występuje na tym obszarze co najmniej 1% populacji szlaku wędrówkowego łabędzia krzykliwego (do 400 osobników) i żurawia (do 1800 osobników na noclegowisku). Obszar ten to największe w skali regionu skupienie jezior lobeliowych. Występują dobrze zachowane torfowiska i zbiorowiska leśne. Wśród zagrożeń wymienia się m.in. presję turystyczną, zabudowę lotniskową, zabudowę rozproszoną.

NATURA 2000 Specjalny Obszar Ochrony Sandr Wdy PLH040017

Obszar wyznaczony 6.03.2009 r. na obszarze 6320,75 ha. Leży na obszarze dwóch województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego. Dolina i sandr Wdy to jeden z najcenniejszych przyrodniczo fragmentów Borów Tucholskich. Obszar położony jest na równinie sandrowej, w którą głęboko wcina się Wda i jej dopływy. W rynnach polodowcowych i zagłębieniach wytopiskowych położone są różnego typu cenne ekosystemy wodne i bagienne. Obszar obejmuje rdzeniowe części Wdeckiego Parku Krajobrazowego i jest reprezentatywny dla przyrody Borów Tucholskich.

W drzewostanach dominuje sosna, ale występuje tu także wyspa lasów grądowych (rezerwat „Brzęki”, w którym rośnie brekinia *Sorbus torminalis*). Rdzeniem obszaru jest projektowany duży rezerwat przyrody Dolina Rzeki Wdy – granicę obszaru na dużych odcinkach poprowadzono wzdłuż granic projektowanego rezerwatu. Obszar obejmuje także istniejące rezerваты przyrody: Zdrójno, Krzywe Koło w Pętli Wdy, Jezioro Piaseczno, Brzęki im. Z. Czubińskiego, Jeziorka Dury, Jezioro Miedzno. Kujawsko-pomorska część terenu zawiera się w całości w granicach Wdeckiego Parku Krajobrazowego, a część pomorska – w granicach Chojnicko-Tucholskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

Wykaz źródeł informacji, dotyczących danych przyrodniczych:

- geoserwis.gdos.gov.pl
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/rezerwaty-przyrody/289-jezioro-piaseczno>
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/rezerwaty-przyrody/287-jezioro-ciche>
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/rezerwaty-przyrody/285-rezerwat-brzecki-im-zygmunta-czubinskiego>
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/rezerwaty-przyrody/288-dury>
- *zarządzenie nr 0210/19/2013 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy z dnia 26 sierpnia 2013 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu przyrody „Miedzno”*
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/rezerwaty-przyrody/286-rezerwat-miedzno>
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/ochrona-przyrody/zespoły-przyrodniczo-krajobrazowe>
- http://ine.eko.org.pl/index_areas.php?rek=1131
- <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/przyroda/natura-2000/833-plh040017-sandr-wdy.html>
- <http://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/przyroda>

1.3. Walory kulturowe obszaru

Obszar parku nie jest zbyt nasycony obiektami dziedzictwa kulturowego, ponieważ jego większość stanowią niezamieszkałe tereny leśne. Teren ten nie doświadczył presji osadniczej na przestrzeni dziejów, ominęła go też industrializacja, typowa dla ziem pod zaborem pruskim w XIX wieku.

Walory kulturowe obszaru Wdeckiego Parku Krajobrazowego związane są przede wszystkim z zabytkami techniki z czasów II Rzeczypospolitej, tj. elektrowni wodnych na Wdzie, wybudowanych w dwudziestoleciu międzywojennym. Zmieniły one znacząco wygląd tego odcinka doliny Wdy i związane były z procesami industrializacyjnymi w niepodległej Polsce, a w szczególności – z budową portu w Gdyni. Ich pomysłodawcą był inżynier Alfons Hoffmann. Jest to elektrownia wodna w Tleniu, dzięki której powstał Zalew Żurski, oraz elektrownia wodna Gródek.

Elektrownia wodna w Tleniu i Zalew Żurski

Budowę obiektu rozpoczęto w 1927 roku pod kierownictwem inż. Hansa Huerzelera. Zaporę ukończono w grudniu 1928 roku. Powyżej elektrowni powstał malowniczy Zalew Żurski.

[<https://borytucholskie.net/hydroelektrownia-zur-zalew-zurski>]

Elektrownia wodna (Gródek)

Obiekt powstały w latach 20-tych XX wieku. Pracuje na bazie zbiornika retencyjnego o powierzchni około 90 ha, piętrzącego wodę Wdy.

[<https://www.csw.pl/aktualnosci/dla-turysty/atraccje/2017/01/12/elektrownia-wodna-grodek>]

Uzupełnieniem dziedzictwa industrialnego z czasów II RP są pozostałości tzw. „Polskiej Drogi” – niedokończonych autostrad, mającej prowadzić przez Bory Tucholskie od Wybrzeża do centrum kraju. Pozostały po niej wykopy i przecinki, obecnie zalesione.

Pozostałe elementy dziedzictwa kulturowego to przede wszystkim obiekty sakralne oraz cmentarze, jak też pojedyncze zabytki budownictwa wiejskiego oraz zabytkowe obiekty położone nad Wdą (stare młyny i mosty).

Architektura borowiacka (Stara Rzeka, Brzeziny)

Jej symbolem są drewniane chałupy zrębowe, często kryte słomą lub dranicą. Część domów ozdobiona była podcieniem. Wielkość gospodarstwa była uzależniona od stanu majątku.

[<http://borytucholskie.net/borowiacy/>]

Dworek Venedów (Gródek)

Drewniano-murowany dworek szlachecki z II połowy XVIII wieku, wybudowany przez rodzinę Szczańskich. Jest to jedyny taki obiekt w Borach Tucholskich.

[<http://www.odznaka.kuj-pom.bydgoszcz.pttk.pl/opisy/1e/grodek.htm>]

Zespół pałacowy (Jastrzębie)

Zespół pałacowy z początku XX wieku. Znajduje się w nim pałac, który został wybudowany w bardzo nowoczesnej technologii żelbetowej, w latach 1910 -1912 r.

[<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1043/Jastrzebie>]

Dwór (Wery)

Dwór zbudowany w 1910 roku, otoczony parkiem. Wyremontowany w latach 1945-1947 i w latach siedemdziesiątych XX w.

[<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1399/Wery>]

Dwór (Jaszcz)

Obiekt wybudowany w 1934 roku. Szczególną atrakcją stanowi zachowany spichlerz, zbudowany w 1 połowie XIX wieku.

[<http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1044/Jaszcz>]

Kościół Parafialny pw. Podwyższenia Krzyża Św. w Osiu

Obiekt powstały w 1901 roku w stylu neogotyckim. W latach 1930-1938 dobudowano neobarokową wieżę.

[<https://osie.pl/warto/warto.html>]

Cmentarz parafialny w Osiu

Cmentarz z przełomu XIX i XX wieku. Jest na nim pochowany ks. Józef Semrau – proboszcz parafii Osie w latach 1870-1904, lokalny działacz społeczny.

[<http://wikimapia.org/4311595/pl/Cmentarz-parafialny-w-Osiu>]

Figura Matki Boskiej „Gwiazda Morza” (Żur/Wydry)

Obiekt sakralny znajdujący się przy zaporze, którego pomysłodawcą był dyrektor zarządzający Pomorskiej Elektrowni Wodnej „Gródek” Sp. Akc. Inżynier Alfons Hoffmann. W maju 1938 roku figura została poświęcona przez proboszcza parafii drzycimskiej ks. Marcelego Dorszyńskiego.

[https://sep.gda.pl/wp-content/uploads/2017/11/Elektrownie_wodne_w_Grodku_i_w-Zurze_1.pdf]

Młyn (Zgorzały Most)

Młyn powstały na przełomie XIX i XX wieku. Obok niego znajduje się cmentarz ewangelicki z początków XX wieku.

[<http://polskiodkrywanie.pl/zgorzaly-most>]

Ruiny mostu (Stara Rzeka)

Ruiny mostu będącego częścią infrastruktury hydroelektrowni Żur, zniszczonego podczas II wojny światowej

[*aplikacja – parki krajobrazowe*]

Kościół pw. Matki Boskiej Pocieszenia (Drzycim)

Obiekt wybudowany w latach 1863-65 w stylu neoromańskim, w miejscu drewnianego kościoła z XVI wieku

[<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/50526,drzycim-kosciol-matki-bozej-pocieszenia-w-drzycimiu.html>]

Kościół pw. Świętego Józefa (Kasparus)

Drewniano-ceglana budowla z 1926 roku, wybudowana w stylu neogotyckim z drewnianą plebanią. W nocy z 30 na 31 grudnia 2020 roku obiekt niemal całkowicie spłonął.

[<https://pomorskie.travel/pl/-/kosciol-sw-jozefa-w-kasparusie>]

Kościół pw. św. Katarzyny (Śliwice)

Obiekt zbudowany w 1830 roku w stylu neogotyckim z elementami klasycystycznymi. Na uwagę we wnętrzu zasługują: dwukondygnacyjny ołtarz główny z drugiej połowy XVII wieku, z wotywnym obrazem w retabulum Matka Boska Bolesna oraz neogotyckie konfesjonały, ławy, ambona i chrzcielnica z połowy XIX wieku.

[<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/18110,sliwice-kosciol-sw--katarzyny-aleksandryjskiej.html>]

Cmentarz (Brzeziny)

Nieczynny cmentarz z XIX wieku. [http://www.torun.wkz.gov.pl/zalaczniki/gmina_osie.pdf]

Cmentarz (Stara Rzeka)

Nieczynny cmentarz ewangelicki z XIX wieku.

<http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/53970,stara-rzeka-piekna-wies-nad-piekny-odcinkiem-wdy.html>

1.4. Infrastruktura turystyczna obszaru

Obszary koncentracji ruchu turystycznego

Na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego głównymi obszarami koncentracji bazy turystycznej są dwie miejscowości: Tleń, położony nad Zalewem Żurskim, oraz gminna miejscowość Osie. Większość dużych obiektów noclegowych znajduje się w atrakcyjnie położonym Tleniu.

Poza nimi, turystyczną ośią obszaru jest rzeka Wda, będąca popularnym szlakiem kajakowym, oraz okolica Zalewu Żurskiego.

Na pozostałym obszarze, z uwagi na duże zalesienie, baza turystyczna jest rozproszona. Są to pojedyncze kwatery agroturystyczne oraz domki kempingowe.

Szlaki turystyczne

Przez obszar Wdeckiego Parku Krajobrazowego wytyczono kilkanaście szlaków turystycznych. Służą one turystyce aktywnej i rekreacji. Są to szlaki piesze (9 szlaków), rowerowe (5 szlaków), kajakowe (2 szlaki) i konne (1 szlak).

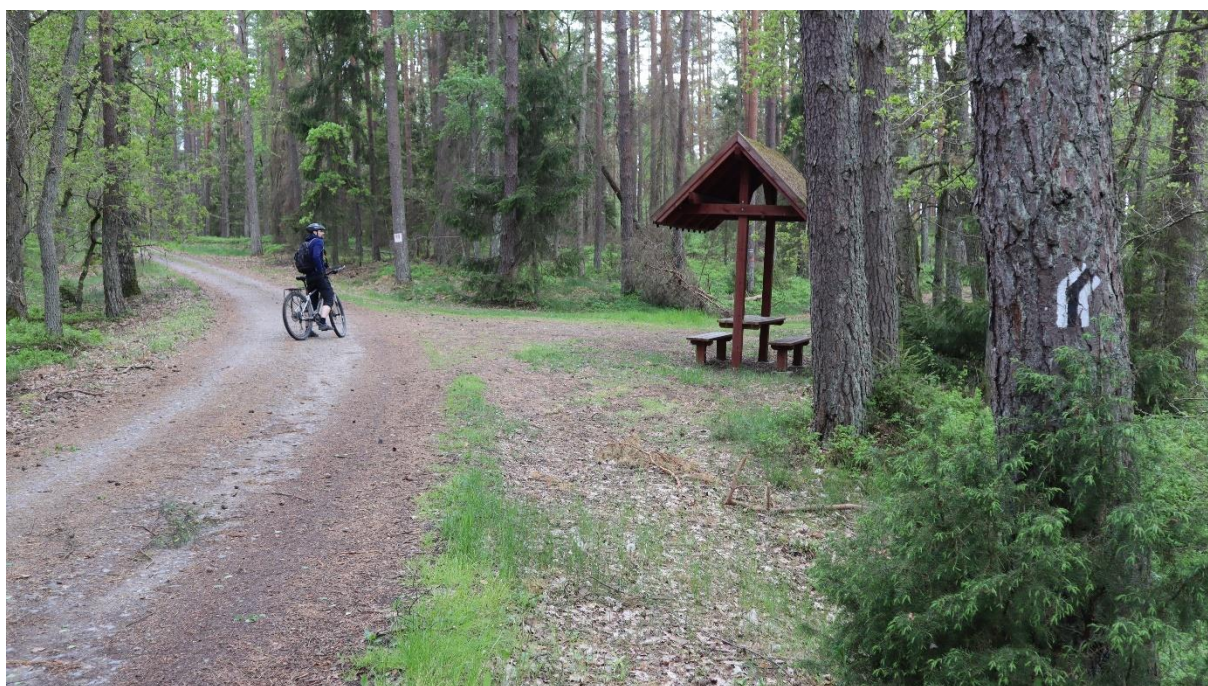
Na obszarze parku krajobrazowego, jak też na obszarach leśnych, dozwolone jest poruszanie się turystów po wszystkich drogach i ścieżkach. Z tego powodu szlaki pełnią funkcję pomocniczą, w odróżnieniu do np. parków krajobrazowych, gdzie wolno się turystom poruszać wyłącznie po znakowanych szlakach turystycznych. Szczególne znaczenie mają szlaki turystyczne w rezerwatach przyrody. Zwykle ich plany ochrony lub akty założycielskie dopuszczają poruszanie się wyłącznie po znakowanych szlakach turystycznych. Wówczas turysta ma obowiązek przestrzegać tego nakazu, co jednak nie zawsze jest respektowane.

Szlaki turystyczne na terenie parku mają różnych zarządców i zostały wyznaczone, aby uporządkować ruch turystyczny na obszarze parku krajobrazowego. Ich stan utrzymania jest dość zróżnicowany. Zwykle oznakowane są przy pomocy znaków szlaków zgodnych ze standardami PTTK, malowanych na drzewach i innych obiektach. Część z nich, szczególnie szlaki piesze, utrzymuje lokalna organizacja społeczna „Bractwo Czarnej Wody”.

Uzupełnieniem sieci szlaków turystycznych są ścieżki dydaktyczne (przyrodnicze), które opisane są w punkcie dotyczącym edukacji ekologicznej.

Szlaki piesze

Szlaki piesze na terenie parku wyznakowane są w standardzie PTTK. Jest ich na terenie parku krajobrazowego łącznie dziewięć. W większości są dość dobrze utrzymane i czytelne w terenie, jednak miejscami ich infrastruktura (szczególnie tabliczki drogowskazowe) wymaga odnowienia.

Fot. 4. Oznakowanie szlaku pieszego (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 5. Stara Rzeka – podnieszczony drogowskaz szlaku pieszego „Stu z Nieba” (fot. J. Zdrojewski)

Skróconą charakterystykę szlaków pieszych na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego przedstawia tabela 1.

Nazwa i opis szlaku	Kolor	Długość	Przebieg
[1] Szlak „Stu z nieba” Nazwa szlaku nawiązuje do tradycji partyzanckich i działań dywersyjnych z czasów II wojny światowej. To jeden z dłuższych i ważniejszych szlaków na terenie parku. Prowadzi on malowniczą doliną Wdy przez bardzo atrakcyjne okolice, w tym rezerwat przyrody „Brzęki” i „Miedzno”.	czerwony	56 km	Szlachta – Śliwice – Śliwiczki – Leśnictwo Sarnia Góra – Laski – Zazdrość – Stara Rzeka - rezerwat Brzęki im. Z. Czubińskiego - Orli Dwór (rezerwat Miedzno) – Borsukowo - Lipinki – Borowy Młyn – Bąkowski Młyn - Warlubie
[2] Szlak „Harcerzy Światowida” Leśny szlak, prowadzący drogami leśnymi, częściowo w malowniczej dolinie Wdy. Wytoczony został przez harcerzy z bydgoskiego koła PTTK „Światowid” – stąd jego nazwa.	niebieski	13,5 km	Łązek – Czarna Woda – Stara Rzeka
[3] Szlak „Ścieżnika Zagłoby” Szlak prowadzący przez lasy na północ od Tlenia, pomiędzy Jeziorem Piaseczno a Starą Rzeką. Poświęcony jest pamięci Zdzisława Zagłoby-Zyglera, nieżyjącego już działacza harcerskiego i krajoznawczego z Bydgoszczy.	czarny	20 km	Tleń - jezioro Piaseczno - Stara Rzeka - Radańska – Osie
[4] Szlak „Zagłoby Zyglera” Szlak prowadzący dookoła Zalewu Żurskiego, przez lasy sosnowe oraz rezerwat „Ciche”. Również jest on dedykowany pamięci Zdzisława Zagłoby-Zyglera, nieżyjącego już działacza harcerskiego i krajoznawczego z Bydgoszczy.	czerwony	16,5 km	Tleń - Grzybek - Wierchy
[5] Szlak „Piętaszków” Krótki szlak spacerowy, prowadzący dookoła Jeziora Mukrz. Jego nazwa pochodzi od bydgoskiego klubu turystyki pieszej „Piętaszki”, działającego przy oddziale PTTK.	żółty	4,7 km	Wokół jeziora Mukrz

[6] Szlak im. Alfonsa Hoffmanna <i>Bardzo ciekawy, pieszy szlak, prowadzący wzdłuż Wdy i zalewów: Żurskiego i Gródeckiego. Nazwa nawiązuje do pomysłodawcy budowy elektrowni wodnych w dolinie Wdy, inżyniera Alfonsa Hoffmanna. Miejscami szlak dość trudny do przebycia z uwagi na ukształtowanie terenu i skarpy nadrzeczne.</i>	żółty	38 km	Błędno - Stara Rzeką - Tleń - Grzybek - Żur - Gródek – Leosia
[7] Szlak „Wszędołazów” <i>Nazwa szlaku pochodzi od klubu turystycznego „Wszędołazy”. Prowadzi głównie przez malownicze lasy na terenie parku krajobrazowego oraz rezerwat cisów, miejscami jest dość trudny technicznie.</i>	niebieski	28,8 km	Tleń - Wierzchy - Zdroje - Zielonka – Cekcyn
[8] Szlak „Cisów Staropolskich” <i>Jest to najstarszy ze szlaków prowadzących przez tę część Borów Tucholskich. Prowadzi z Tlenia do założonego w 1827 roku rezerwatu florystycznego cisów im. Leona Wyczółkowskiego, który w tym miejscu namalował wiele ze swoich prac. Rezerwat ten chroni największe skupisko cisów w Europie, liczące ponad 4000 drzew.</i>	zielony	26,5 km	Tleń - Wierzchy – Zgorzały Most – Homer - rez. Cisy Staropolskie im. L. Wyczółkowskiego – Rykowisko – stacja PKP Błędno
[9] Szlak „Partyzantów Armii Krajowej” <i>Jest to najdłuższy ze szlaków pieszych w tej części Borów Tucholskich. Prowadzi z Czerska Świeckiego aż do Szlachty przez atrakcyjne przyrodniczo i historycznie tereny. Jego przebieg jest związany z działalnością na tym terenie partyzantów Armii Krajowej w czasie II wojny światowej</i>	niebieski	101 km	Czersk Świecki – Lipinki – Błędno – Śliwice – Wielkie Gacno – Fojutowo – Szlachta

Tabela 1. Zestawienie szlaków pieszych na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego
(źródła: materiały Wdeckiego PK: strona www, mapa parku, przewodnik turystyczny)

Szlaki rowerowe

Szlaki rowerowe na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego są tworzone przez różne podmioty, a stan ich oznakowania jest bardziej zróżnicowany, niż szlaków pieszych. Wszystkie szlaki na terenie parku mają charakter tras długo- i średniodystansowych, dedykowanych raczej doświadczonym rowerzystom. Szlaki w parku oznakowane są w standardzie PTTK. Są to głównie znaki malowane na drzewach i innych pionowych obiektach, uzupełnione z rzadka o tabliczki kierunkowe (znaki R-1 i R-3). Brak znaków z grupy R-1 (pomarańczowych), co oznacza, że aktualnie wszystkie te szlaki mają charakter lokalny. Jakość oznakowania jest zróżnicowana.

Poza odcinkiem drogi rowerowej między Tleniem a Osiem na terenie parku nie występują dłuższe odcinki wydzielonych dróg rowerowych. Z tego powodu ruch rowerowy po szlakach odbywa się na zasadach ogólnych, wspólnie z pojazdami. W przypadku dróg publicznych o większym natężeniu miejscami może stanowić to problem, gdyż szlaki takie nie są zbyt bezpieczne, szczególnie dla dzieci i mniej doświadczonych rowerzystów. Dotyczy to w szczególności szlaku żółtego, który biegnie po drodze wojewódzkiej do Warlubia, stanowiącej dojazd do autostrady A1. W przypadku innych szlaków sytuacja jest na szczęście lepsza, gdyż prowadzą lokalnymi drogami publicznymi o raczej małym ruchu pojazdów.

W terenach leśnych szlaki będą raczej lepszymi duktami o statusie dróg pożarowych i utwardzonej, ulepszonej nawierzchni szutrowej. Zdarzają się jednak odcinki piaszczyste. Z tego powodu do jazdy po szlakach w parku polecany jest rower o średnich lub grubych oponach, czyli rower typu MTB, trekking lub gravel.

Zdecydowanie nie polecane są rowery szosowe i rowery miejskie, chyba, że do krótkich wycieczek lub po odcinkach szlaku o nawierzchni wyłącznie asfaltowej (czyli po drogach lokalnych).

W odróżnieniu np. od sąsiedniego województwa pomorskiego, na terenie parków krajobrazowych województwa kujawsko-pomorskiego znajdujących się w Borach Tucholskich, nie istnieje sieć szlaków prowadzonych wzdłuż dróg publicznych, jak ma to miejsce w przypadku znanej „Kaszubskiej Marszruty” w powiecie chojnickim. Tam szlaki w lasach prowadzone są po pasach przeciwpożarowych, mają nawierzchnię gruntową, a w terenie zabudowanym – asfaltową (czasem z kostki betonowej). Brak takiej infrastruktury obniża znacznie atrakcyjność tego obszaru dla turystyki rowerowej. Wypracowanie takiej sieci szlaków powinno być zadaniem dla samorządów lokalnych na obszarze tak Wdeckiego, jak i Tucholskiego Parku Krajobrazowego. W połączeniu z „Kaszubską Marszrutą” taka, rozległa i gęsta sieć bezpiecznych i wygodnych szlaków rowerowych, biegnących przez piękne tereny Borów Tucholskich stworzyłaby „krajnę rowerową” o potencjale turystycznym mogącym zapewnić regionowi status lidera w zakresie turystyki rowerowej na skalę Polski.

Skróconą charakterystykę pieszych szlaków na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego przedstawia tabela 2.

Nazwa szlaku	Kolor	Długość	Przebieg
Czerwony szlak rowerowy (Świecie – Drzycim) <i>Fragment długodystansowego szlaku rowerowego biegnącego w pobliżu doliny Wdy z Czerska do Chełmna (i dalej do Płocka). Biegnie bocznymi drogami asfaltowymi, o niedużym natężeniu ruchu pojazdów.</i>	czerwony	76 km	Chełmno- Świecie - Drzycim - Osie - Tleń - Śliwice – Czersk (fragment)
Żółty szlak rowerowy (Tleń – Łąkorz) <i>Fragment długodystansowego szlaku rowerowego z Łąkorza na Warmii przez Grudziądz do Tlenia. Od Osia do Warlubia biegnie bardzo ruchliwą drogą wojewódzką z dużym ruchem pojazdów ciężarowych (dojazd do autostrady A1).</i>	żółty	102 km	Łąkorz - Świecie n. Osą - Grudziądz - Warlubie – Tleń (fragment)
Szlak rowerowy im. Ks. dr. Bernarda Sychty <i>Okrężny szlak rowerowy, mający początek i koniec w Osiu. Nawiązuje do miejsc związanych z historią barwnej postaci ks. Sychty. W większości poprowadzony drogami asfaltowymi (80%) lub dobrymi drogami leśnymi, raczej łatwy.</i>	zielony	55 km	Osie – Żur – Drzycim – Gródek – Laskowice – Jeżewo - Czersk Świecki – Jaszcz - Brzeziny - Miedzno - z powrotem do Osia
Szlak rowerowy „Na tropach II Rzeczypospolitej” <i>Szlak w kształcie pętli, biegnie przez tereny parku krajobrazowego w okolicach Osia i Tlenia. Prowadzi głównie drogami gruntowymi, na szlaku pięć rezerwatów przyrody. Raczej trudny z uwagi na gruntowe nawierzchnie.</i>	czarny	54 km	Osie - Staranie - Tleń - Wierzchy - Pruskie - Szarlata - Łązek – Stara Rzeką – Szczerkowskie Błota - Dębowiec – Osie
Szlak rowerowy Tuchola – Tleń <i>Poza śladem GPS i informacją o przebiegu szlaku pozyskaną z parków krajobrazowych, brak dostępnych materiałów o tym szlaku rowerowym</i>	zielony	32,5 km	Tleń – Zdroje – Małe Gacno – Krzywogoniec – Rudzki Most – Cekcyn – Tuchola

Tabela 2. Zestawienie szlaków rowerowych na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Szlaki kajakowe

Przez obszar Wdeckiego Parku Krajobrazowego przebiega **szlak kajakowy rzeki Wdy**. Jest to jeden z najciekawszych i najpopularniejszych szlaków w Polsce, nadających się na całej długości na spływy rodzinne. Ma długość nieco ponad 200 km. Szlak rozpoczyna się na Kaszubach w okolicach Lipusza, a kończy w Świeciu, gdzie Wda wpada do Wisły.

W obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego Wda płynie głęboko wciętą doliną o stromych, piaszczystych brzegach. Północny fragment szlaku w całości prowadzi przez rozległe Bory Tucholskie, a południowy to Zalew Żurski i Jezioro Gródek. Łącznie szlak Wdy w obszarze parku liczy około 40 kilometrów długości.

Odcinek szlaku Wdy w parku rozpoczyna się na granicy województw, za leśnicówką i polem biwakowym w Błędnie (ok. 66 km szlaku kajakowego). Rzeką meandruje na tym odcinku w naturalny sposób, otoczona przez sosnowe lasy. Jest to prawdopodobnie najładniejszy z fragmentów całej rzeki. Dopiero po ponad 15 km (50 km szlaku kajakowego) przy moście w niewielkiej, śródlęsnej osadzie Stara Rzeką, przy starej szkole zlokalizowana jest pierwsza przystań kajakowa, na której prywatny właściciel rozbudowuje od 2021 roku ofertę turystyczną. W tej okolicy w roku 2012 przeszła trąba powietrzna, powalając wiele drzew.

Fot. 6. Stara Rzeką – przystań kajakowa (fot. J. Zdrojewski)

Wda poniżej Starej Rzeki zwalnia, by po kilku kilometrach zmienić się w Zalew Żurski – sztuczne jezioro zaporowe powyżej zapory elektrowni wodnej Żur, zbudowanej w 1929 roku. Jest to bardzo malowniczy akwen, posiadający strome, zalesione brzegi.

W Tleniu (km 40 szlaku kajakowego) znajdują się liczne obiekty turystyczne, a w miejscowości Grzybek popularne pole biwakowe. Dalej znajduje się na terenie parku kolejne jezioro – Zalew Gródek (Gródecki), powyżej kolejnej elektrowni wodnej Gródek (24,5 km), również zbudowanej w latach międzywojennych. Przy obu elektrowniach należy przenieść kajaki.

Szlak na całej długości jest oznakowany, choć oznakowanie wymaga odnowienia. Przystanie kajakowe i pola biwakowe zlokalizowane są w Starej Rzece, Tleniu, Grzybku. Najlepiej rozwinięta oferta turystyczna znajduje się w Tleniu i nad zalewem Żurskim.

Infrastruktura szlaku kajakowego jest raczej słaba, odstaje wyraźnie np. od inwestycji, zrealizowanych w ostatnich latach w województwie pomorskim czy zachodniopomorskim lub też na Brdzie w okolicach Tucholi. Brak jest zagospodarowanych według systemowego projektu przystani kajakowych i miejsc odpoczynku, oznakowanie wymaga odnowienia. Szczególnie duże znaczenie ma to w przypadku tak popularnego szlaku, jak szlak Wdy – będącego obok Brdy najbardziej uczęszczaną przez kajakarzy rzeką Pomorza.

Drugim szlakiem kajakowym w parku jest **szlak kajakowy rzeki Prusiny**, będącej lewobrzeżnym dopływem Wdy. Z Osiecznej ma on ok. 25 km długości. Przez obszar parku prowadzi dolny, jedenastokilometrowy odcinek tego szlaku, od leśniczówki Sarnia Góra poniżej Śliwiczek do Tlenia. To bardzo trudny, rzadko uczęszczany, uciążliwy szlak, polecany jedynie doświadczonym kajakarzom.

Szlaki konne

Na terenie parku krajobrazowego wyznakowany jest jeden szlak konny, prowadzący z Błędna do Nowego. Został on wyznakowany przez Nadleśnictwo Osie. Brak jednak dokładnych informacji o tym szlaku (w oparciu o przeprowadzoną kwerendę informacyjną o obszarze).

Inne szlaki turystyczne i trasy spacerowe

W czasie wizji lokalnej zidentyfikowano kilka zagadkowo oznakowanych szlaków na terenie parku. W okolicach Starej Rzeki oraz Jeziora Piaseczno, w pobliżu szlaków pieszych: czerwonego i czarnego, pojawia się niebiesko-żółte oznakowanie z symbolem wyjącego do księżyca wilka lub spacerowicza z kijkami (?). Są to szlaki nordic walking, jednak trudne do zidentyfikowania na pierwszy rzut oka. Zaś nad Jeziorem Piaseczno oznakowano na pomarańczowo na drzewach szlak spacerowy, brak jednak możliwości zidentyfikowania jego charakteru.

Fot. 7. Stara Rzeką – „zagadkowe” oznakowanie szlaku nordic walking (fot. J. Zdrojewski)

Oznakowanie dróg w lasach

Leśne drogi oznakowane są w tradycyjny sposób na ważniejszych skrzyżowaniach przy pomocy kamieni z namalowanymi strzałkami i nazwami miejscowości. To trwałe i skuteczne oznakowanie, uzupełnione numerami dróg pożarowych (znaki malowane na drzewach). Drogi pożarowe mają zwykle ulepszoną, twardą gruntową nawierzchnię, doskonale więc nadają się jako trasy wycieczek rowerowych. Dodatkowo, orientację w lesie zapewniają kamienie, znajdujące się na krawędzi oddziałów leśnych. Wyryte są na nich numery oddziałów, co przy posiadaniu dobrej mapy pozwala zlokalizować swoją pozycję.

Fot. 8. Oznakowanie drogi pożarowej w parku (fot. J. Zdrojewski)

Parkingi leśne i drogi udostępnione do ruchu pojazdów w lesie

Nadleśnictwa prowadząc gospodarkę leśną udostępniły część dróg w lasach do ruchu kołowego pojazdów. Są one oznakowane specjalnymi tablicami i jako jedyne dostępne są dla samochodów osobowych. Parkowanie samochodów w lasach możliwe jest tylko na specjalnie wyznaczonych i urządzonych parkingach leśnych. Posiadają one wiaty i kosze na śmieci, zwykle są ogrodzone i wydzielone z otoczenia pasem przeciwpożarowym.

Fot. 9. Parking leśny w okolicach Jeziora Piaseczno (fot. J. Zdrojewski)

Tablice informacyjne

Obok szlaków turystycznych, elementem zagospodarowania turystycznego w przestrzeni są tablice informacyjno-edukacyjne. Zlokalizowane są one przy drogach leśnych i na parkingach leśnych. Inwestorami tablic są nadleśnictwa oraz park krajobrazowy. Prezentują one informacje dotyczące zachowania w lesie, informują o rezerwatach przyrody i innych formach ochrony krajobrazu, a także gospodarce leśnej i wybranych ekosystemach.

Uzupełnieniem są tablice informujące o formach ochrony przyrody, jak rezerwaty, obszary NATURA 2000 czy użytki ekologiczne. Są one ustawiane przez instytucje, zarządzające danym obszarem chronionym (RDOŚ, park krajobrazowy, nadleśnictwo).

Fot. 10, 11. Tablice – rezerwat przyrody (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 12., 13. Tablica – obszar NATURA 2000, atrakcja przyrodnicza (fot. J. Zdrojewski)

Informacja turystyczna

Na obszarze parku funkcjonują dwa punkty informacji turystycznej: punkt gminny w Osiu i prowadzony przez Wdecki Park Krajobrazowy punkt w Tleniu, który działa w zakresie informacji przyrodniczej i edukacji ekologicznej.

Gminne Centrum Informacji Turystycznej w Osiu

86-150 Osie, ul. Rynek 2

+48 52 332 95 68

www.cit.gokosie.pl
biuro@gokosie.pl

Centrum Informacji Turystycznej w Tleniu (Centrum Czynnej Ochrony Przyrody)

Czynne w okresie wakacyjnym: maj-wrzesień

86-150 Osie, ul. Bydgoska 6

tel. 52 332 94 86

www.wdeckipark.pl
sekretariat@wdeckipark.pl

Ciekawostką jest gra terenowa „Zielony Punkt Kontrolny”. Na stronie gminy Osie, pod adresem: <https://osie.pl/artykuly/137/zielony-punkt-kontrolny> znaleźć można instrukcję poruszania się po lesie, zgodnie z zasadami gry na orientację. W lasach na terenie gminy umieszczono kilkadziesiąt punktów kontrolnych. Część z nich jest dobrze widoczna, a część ukryta. Prowadzą one przez pięć tras pieszych (każda z nich ma trzy stopnie trudności), a także trasę kajakową i kilka tras precyzyjnych o dużym stopniu trudności. Zabawę ułatwia instrukcja oraz aplikacja mobilna, jak też broszura prezentująca zasady gry. Materiały te także są dostępne na stronie internetowej gminy.

Punkty widokowe

Na obszarze parku funkcjonują trzy zagospodarowane punkty widokowe:

- Punkt widokowy „Zatoki” nad Zalewem Żurskim (stromy, wschodni brzeg zalewu);
- Punkt widokowy „Trzebciny” (wieża widokowa na wschód od Tlenia w miejscu, gdzie przeszła w roku 2012 trąba powietrzna, powalając hektary lasu);
- Punkt widokowy „Pohulanka” obok leśniczówki o tej samej nazwie, położony na północ od Starej Rzeki, na wysokiej skarpie zachodniego brzegu rzeki Wdy.

1.5. Baza usługowa dla turystów

Informacje ogólne

Baza turystyczna na terenie parku skupiona jest w Tleniu i nad Zalewem Żurskim oraz wzdłuż Wdy między Starą Rzeką a Tleniem. Tu funkcjonuje większość obiektów noclegowych. Na pozostałym obszarze znajdują się głównie pojedyncze kwatery agroturystyczne i pokoje gościnne, rozproszone po całym terenie. W północnej części parku praktycznie brak bazy noclegowej, są to zwarte kompleksy leśne.

Placówki gastronomiczne skupione są również w Tleniu. Niewielka oferta posiłków dostępna jest w Osiu. Część obiektów noclegowych także oferuje usługi gastronomiczne. Niektóre z nich wyróżniają się swoją ofertą gastronomiczną wysokiej jakości – także na skalę ponadlokalną.

Ofertę usług dla turystów uzupełniają wypożyczalnie sprzętu wodnego, działające w okolicach Zalewu Żurskiego, oraz pojedyncze wypożyczalnie rowerów. Działa tu około 10 organizatorów spływów kajakowych, gdyż kajakarstwo jest główną formą turystyki aktywnej na tym terenie. Firmy te obsługują przede wszystkim spływy na Wdzie między Błędem a Tleniem, a także niedalekie szlaki środkowej Brdy i dolnej Wierzycy i odcinek Wdy w województwie pomorskim.

Baza noclegowa

Analiza bazy noclegowej w oparciu o mapy Google oraz dane gminne (w szczególności punktu informacji turystycznej w Osiu) oraz dane Parku Krajobrazowego pozwoliła zidentyfikować na obszarze parku i w jego najbliższej okolicy około 35 obiektów noclegowych. Większość z nich – ponad 20 – funkcjonuje w Tleniu i jego najbliższej okolicy.

Baza noclegowa to jeden czterogwiazdkowy hotel SPA (EVITA), 6 ośrodków wczasowych i wypoczynkowych (część z nich to stare ośrodki pracownicze, a część nowe lub zmodernizowane obiekty), kilka pensjonatów oferujących również usługi gastronomiczne oraz kilkanaście kwater prywatnych, domków letniskowych i kwater agroturystycznych.

Uzupełnieniem oferty noclegowej są campingi i pola biwakowe, zlokalizowane najczęściej w dolinie Wdy i nad Zalewem Żurskim. Obsługują one przede wszystkim kajakarzy na spływach wielodniowych.

Baza noclegowa to głównie obiekty sezonowe. W ostatnich latach coraz więcej obiektów zaczyna funkcjonować całorocznie. Poprawia się jakość oferty – pojawiają się nowoczesne obiekty takie, jak Tleń Lodge (ekskluzywne domki turystyczne), pensjonaty typu „Slow” jak „Przystanek Tleń”.

Kilka dawnych ośrodków wczasowych zostało zmodernizowanych, dzięki czemu stały się one atrakcyjnym celem wyjazdów turystycznych – prywatnych i firmowych.

W kilku obiektach obok noclegów oferowana jest gastronomia, czasami na wysokim poziomie – jak wspomniany już „Przystanek Tleń”. Wiodącym obiektem turystycznym jest hotel SPA EVITA, który jest największym obiektem w okolicy, posiadającym atrakcyjną, całoroczną ofertę dla klienta indywidualnego i biznesowego.

Lista zidentyfikowanych obiektów znajduje się w tabeli 3.

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja	Strona www	Opis / komentarz
1	Borowa Dolina	Brzeziny	<i>Brak / booking.com</i>	Pensjonat, kwatera agroturystyczna w Brzezinach
2	Pensjonat Grzybek	Grzybek	<i>www.pensjonatgrzybek.pl</i>	Pensjonat, pole biwakowe, pole kempingowe nad Zalewem Żur
3	Ośrodek Wypoczynkowy „Białe Błota”	Grzybek	<i>www.biale-blota.com</i>	Ośrodek wypoczynkowy (domki turystyczne), rowery, kajaki
4	„Pod Orłem”	Osie	<i>www.podorlem-osie.pl</i>	Restauracja, miejsca noclegowe w centrum Osia
5	Przystań Stara Rzeka	Stara Rzeka	<i>www.facebook.com/profile.php?id=100076653183633</i>	Noclegi, spływy kajakowe, pole biwakowe, bar sezonowy nad Wdą w Starej Rzece
6	Noclegi w Starej Rzece	Stara Rzeka	<i>Brak / Google</i>	Agroturystyka nad Wdą
7	Uroczysko	Stara Rzeka	<i>Brak / Booking.com</i>	Agroturystyka nad Wdą
8	Evita Hotel & Spa ****	Tleń	<i>www.evita-hotel.pl</i>	Hotel ****, SPA, restauracja
9	Przystanek Tleń	Tleń	<i>www.przystanektlen.pl</i>	Restauracja, pokoje gościnne, przystań kajakowa, browar
10	Perła Borów	Tleń	<i>www.perlaborow.pl</i>	Ośrodek wypoczynkowy, rehabilitacja, SPA, restauracja
11	Ośrodek Wypoczynkowy Patria	Tleń	<i>www.patria-tlen.pl</i>	Ośrodek wypoczynkowy / kolonie, zielone szkoły
12	Biała Koszula	Tleń	<i>www.biala-koszula.pl</i>	Ośrodek wypoczynkowy – pokoje, domki turystyczne
13	Ośrodek Wczasowy Prochem	Tleń	<i>www.osrodekprochem.pl</i>	Ośrodek wczasowy (domki kempingowe) w Tleniu
14	Ośrodek Wczasowy Promyk	Tleń	<i>www.promyk-wypoczynek.pl</i>	Ośrodek wczasowy – domki kempingowe, pole biwakowe
15	Le Quattro Stagioni	Tleń	<i>www.tlen-lqs.pl</i>	Ośrodek wypoczynkowy w Tleniu (domki letniskowe)

16	Stacja kajakowa PTTK (ośrodek PATEX)	Tleń	www.patextlen.pl	Stacja wodna, przystań kajakowa, domki letniskowe, pole biwakowe
17	Mała Szwecja	Tleń	www.malaszwecja.pl	Dom wakacyjny nad Wdą
18	Pole kempingowe i namiotowe Tleń	Tleń	Brak / Google	Pole kempingowe i pole namiotowe, plaża w Tleniu
19	Tleń Lodge	Tleń	www.tlenlodge.com	Nowoczesne domy wakacyjne w pobliżu hotelu Evita
20	Dworzec Tleń	Tleń	www.dotlenia.pl	Pensjonat typu „slow” w dawnej stacji kolejowej
21	Żółty Rower Bed & food	Tleń	www.zoltyrower.pl	Apartamenty, restauracja w centrum Tlenia
22	Tleniowo	Tleń	www.tleniowo.business.site	Pokoje gościnne w centrum Tlenia
23	Villa Maria Tleń	Tleń	https://www.facebook.com/Villa-Maria-Tle%C5%84-1894080277503783/	Pokoje gościnne w Tleniu
24	Tleń Borowik domek wypoczynkowy	Tleń	www.tlen-borowik.business.site	Domek letniskowy
25	DoTleńVilla	Tleń	Brak / Google	Pokoje gościnne w Tleniu
26	„Domek na drzewie”	Tleń	Brak / Google	Domek letniskowy w Tleniu
27	Błękitny domek letniskowy	Tleń	Brak / Google	Domek letniskowy w Tleniu
28	Brązowy Domek	Tleń	Brak / Google	Domek letniskowy w Tleniu
29	Borowik dom wypoczynkowy	Tleń	Brak / Google	Domek letniskowy
30	Domek letniskowy	Tleń	Brak / Google	Domek letniskowy
31	Ośrodek Wczasowy „Wierzchy”	Wierzchy	www.wierzchy.pl	Ośrodek wczasowy / pensjonat (pokoje gościnne, domek),
32	Zagroda Hipogryf	Zalesie Szlacheckie	www.zagrodahipogryf.pl	Agroturystyka i stadnina koni
33	Pole biwakowe	Żur	Brak / Google	Pole biwakowe przy jazie prowadzącym do elektrowni
34	tuŻur	Żur	www.tuzur.pl	Domek letniskowy, apartamenty, pokoje gościnne

Tabela 3. Zestawienie obiektów noclegowych na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Zaplecze gastronomiczne

Gastronomia skupiona jest w Tleniu, podobnie jak baza noclegowa. Są to obiekty w większości sezonowe, oferujące wyżywienie dla turystów i odwiedzających, lub też jednocześnie będące obiektami noclegowymi.

Kilka obiektów wyróżnia się swoją ofertą w skali ponadlokalnej, jak np. „Przystanek Tleń” w Tleniu, czy smażalnia „U Basi” oraz „Przystań Stara Rzece” w Starej Rzece. Specjalnością regionu są pastrągi, hodowane w pobliskich stawach, wędzone lub smażone na miejscu.

W Tleniu znaleźć można bary, smażalnie ryb, lodziarnie i kawiarnie, głównie w okolicach promenady im. Hoffmanna.

Obiekty gastronomiczne w Tleniu to:

- Restauracja Tucholanka
- Lody pod Klonem
- Lody na Maxa
- Restauracja Chabeza
- Lody by Szymon Sapieha
- Bar Smażona Ryba
- Gofry Bajka
- Bar u Mamuśki
- Restauracja Dzik i Ryba
- Pyra.pl
- Kroczek lody naturalne
- Chips & Dips
- Kawiarnia Lido

Jest też kilka restauracji w obiektach noclegowych, które oferują gastronomię dla gości z zewnątrz (np. „Żółty Rower”, restauracja w hotelu Evita itp.).

Ponadto obiekty gastronomiczne znajdują się w Starej Rzece na szlaku Wdy oraz nad Wdą pomiędzy Starą Rzeką a Tleniem: Przystań Stara Rzece: bar przy przystani kajakowej oraz „U Basi”: smażalnia ryb.

W Osiu zaś są to głównie lokalne placówki gastronomiczne, skierowane na obsługę mieszkańców (kebab, kawiarnia):

- Lody na Maxa
- Kebab/pizza „Sami Swoi”
- Cukiernia Elwa
- Bistro na rynku
- „Pod Orłem” – noclegi, restauracja

Pozostałe usługi dla turystów

Usługi dedykowane turystom na terenie parku to przede wszystkim wypożyczalnie sprzętu turystycznego (kajaki, rowery, rowery wodne). Jak na tak turystyczny region, nie ma ich wiele. Skupione są one w okolicach Zalewu Żurskiego i w Tleniu.

Wiele obiektów noclegowych dysponuje sprzętem dostępnym dla klientów własnych, wypożyczanym jedynie gościom hotelowym.

Usługi dla klientów zewnętrznych oferują firmy, wskazane w tabeli 4.

Lp.	Nazwa obiektu	Lokalizacja	Strona www	Oferta
1	Wypożyczalnia sprzętu turystycznego przy ośrodku „Promyk”	Tleń	www.promyk-wypoczynek.pl	Wynajem rowerów wodnych, kajaków i organizacja spływów kajakowych
2	Wypożyczalnia sprzętu turystycznego przy ośrodku PATEX	Tleń	www.patextlen.pl	Stacja PTTK, paintball, zielone szkoły, wynajem kajaków i organizacja spływów kajakowych, rowery, rowery wodne, łódki, motorówki i katamaran elektryczny
3	Kajaki Choroś	Tleń	www.choros-kajaki.pl	Organizacja spływów kajakowych
4	Wowo Kajaki	Tleń	www.kajakiborytucholskie.pl	Organizacja spływów kajakowych
5	Sawoj – spływy kajakowe	Tleń	www.wda-splyw.pl	Wynajem kajaków i organizacja spływów kajakowych

6	Wypożyczalnia sprzętu turystycznego przy pensjonacie „Grzybek”	Grzybek	www.pensjonatgrzybek.pl	Wynajem rowerów, rowerów wodnych, łódek
7	Spływy kajakowe „Grzybek”	Drzycim	www.splywykajakowetlen.pl	Organizacja spływów kajakowych
8	Arokajaki	Łązek	www.arokajaki.pl	Organizacja spływów kajakowych
9	Przystań Stara Rzeka	Stara Rzeka		Organizacja spływów kajakowych
10	„U Basi”	Stara Rzeka		Organizacja spływów kajakowych

Tabela 4. Zestawienie wypożyczalni sprzętu turystycznego i organizatorów spływów kajakowych na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego, opracowanie własne

W Osiu znajduje się także stacja paliw i ośrodek zdrowia oraz apteka. Sklepy spożywcze znajdują się w Osiu, i w Tleniu.

1.6. Analiza dostępności komunikacyjnej (skomunikowanie obszaru) i wpływu sieci komunikacyjnej na klimat akustyczny obszaru

Uwarunkowania przestrzenne dostępności komunikacyjnej obszaru

Obszar Wdeckiego Parku Krajobrazowego znajduje się w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, blisko granicy z województwem pomorskim. Jest to peryferyjny, słabo zasiedlony fragment województwa. Pozbawiony jest większych ośrodków miejskich. Z tego powodu jego obsługa komunikacyjna jest raczej słaba, choć w ostatnich latach ulega poprawie.

Lokalne węzły komunikacyjne obszaru parku to miejscowości: Osie i Tleń. Najbliższe węzły przesiadkowe o randze ponadlokalnej to Tuchola (w kierunku zachodnim) oraz Świecie (w kierunku południowo-wschodnim).

Sieć drogowa

Okolo 30 kilometrów na wschód od obszaru przebiega autostrada A1, której węzeł Warlubie zapewnia dojazd do Osia (ok. 25 km) i Tlenia (ok. 30 km). Połączenie to obsługuje dość wąska i kręta droga wojewódzka nr 238, wymagająca remontu nawierzchni. Na drodze tej odnotowuje się duży ruch pojazdów, w tym ciężarowych.

Od północy, już na terenie województwa pomorskiego, ramą komunikacyjną obszaru jest droga krajowa nr 22, zaś od zachodu droga wojewódzka nr 237, prowadząca z Czerska do Tucholi. Od południa dostępność komunikacyjną zapewnia droga wojewódzka nr 239, mająca raczej niską rangę w sieci drogowej województwa.

Pozostałe drogi w obszarze mają rangę powiatową i gminną. Szczególnie rzadka jest sieć drogowa na wschodnim brzegu Wdy i w okolicach Starej Rzeki, jak też w północnej części parku. Zaletą tej sytuacji jest jednak bardzo niski poziom hałasu generowanego przez ruch pojazdów w tej części obszaru. W środkowej części parku jest on większy jedynie na drodze Śliwice – Tleń – Osie oraz Tleń – Tuchola. Południowa część parku ma gęstszą sieć dróg lokalnych, przez co też natężenie hałasu komunikacyjnego jest większe.

Leśne miejsca postoj / parkingi

Na obszarze parku znajduje się kilka miejsc postoj dla pojazdów osób odwiedzających miejsca wypoczynku i rekreacji. Znajdują się one w następujących lokalizacjach – najczęściej przy kąpieliskach (źródło: aplikacja turystyczna parków krajobrazowych):

- Jezioro Mukrza
- Starnie
- Jezioro Dury
- Dębowiec

Ponadto nadleśnictwa zarządzające obszarami leśnymi w parku urządziły łącznie 32 leśne miejsca postoj, pozwalające na legalne i bezpieczne zatrzymanie samochodu. 12 z nich znajduje się w nadleśnictwie Trzebciny, a 32 w nadleśnictwie Osie (informacje z w/w nadleśnictw, data pozyskania: luty 2021).

Ogólnodostępne parkingi znajdują się także w miejscowościach na terenie parku, np. w Tleniu (okolice stacji kolejowej), Osiu (rynek) czy Śliwic (centrum miejscowości).

Komunikacja publiczna

Przez miejscowości Tleń i Osie prowadzi czynna linia kolejowa nr 215, łącząca je z miejscowościami: Czersk (przez Szlachtę i Śliwice) w kierunku północnym oraz Laskowice Pomorskie i Terespol Pomorski w kierunku wschodnim.

Od roku 2022 kursują po tej linii pociągi przewoźnika Arriva. Jest to pięć par pociągów, zapewniając dość dobry dojazd do tych miejscowości z Czerska (dojazd na Chojnice/Szczecinek i Tczew/Trójmiasto) oraz z Laskowic Pomorskich (trasa na Tczew/Trójmiasto i Bydgoszcz) [stan na maj/czerwiec 2022 r.]

Empirycznie w czasie wizji lokalnej potwierdzono, że dźwięk pociągu (turkot oraz sygnały dźwiękowe) słychać z odległości ponad 2 km – nad Jeziorem Piaseczno. Potwierdza to jednak, że jest to cicha okolica, skoro dźwięki tego typu słychać na taką odległość pomimo lasu, porastającego niemal cały dystans pomiędzy jeziorem a torami.

Uzupełnieniem komunikacji publicznej są prywatni przewoźnicy autobusowi i PKS. Przystanki autobusowe znajdują się praktycznie we wszystkich miejscowościach położonych przy drogach publicznych. Najwięcej kursów obsługiwanych jest z miejscowości Osie, szczególnie w kierunku Świecia (10 kursów dziennie, wyłącznie w dni robocze) oraz Łążka (4 połączenia dziennie). Tleń jest skomunikowany znacznie słabiej (4 połączenia do Świecia i do Łążka dziennie, tylko w dni robocze). Zaś z położonych bardziej na północ Śliwic kursuje tylko jeden autobus dziennie (do Tucholi) [dane na czerwiec 2022 r. za www.epodroznik.pl]

Dodatkowo, siatkę połączeń uzupełniają lokalni przewoźnicy autobusowi. Ich rozkład jednak jest zmienny, nie stanowią więc one stabilnego elementu systemu obsługi komunikacyjnej.

Miejscowość	Odjazdy			
Łązek	06:16 	10:36 	15:06 	17:16
Miedzno	09:25 	16:20 	18:25 	
Świecie	przez: Laskowice, 06:46 11:16 15:41 17:51 przez: Drzycim, 06:35 10:05 18:40 przez: Brzeziny, Czersk Świecki, Jeżewo, Piskarki, 06:40 09:50 14:25 			

Tabela 5. Komunikacja autobusowa w miejscowości Osie - czerwiec 2022 (źródło: www.e-podroznik.pl)

Miejscowość	Odjazdy			
Łązek	06:21 	10:41 	15:11 	17:21
Świecie	przez: Osie, Laskowice, 06:40 11:10 15:35 17:45 			

Tabela 6. Komunikacja autobusowa w miejscowości Tleń - czerwiec 2022 (źródło: www.e-podroznik.pl)

Podsumowanie

Obszar Wdeckiego Parku Krajobrazowego jest raczej peryferyjny, słabo skomunikowany z resztą województwa i z województwem pomorskim. Dojazd samochodem osobowym jest najpewniejszym sposobem dotarcia do tego obszaru.

Tleń i Osie to dwa lokalne węzły komunikacyjne. Komunikacja publiczna to pięć par pociągów do Laskowic Pomorskich i Czerska. Podróż pociągiem do obszaru parku wymaga więc zwykle co najmniej jednej, a zwykle więcej przesiadek (np. z Trójmiasta czy Bydgoszczy lub Torunia – 2 lub 3 przesiadki). Autobusy zapewniają komunikację jedynie ze Świeciem, które nie posiada czynnej stacji kolejowej.

Dzięki temu, w środkowej i północnej części parku, poza drogami łączącymi Osie i Tleń z Tucholą i Warlubiem oraz Śliwicami, ruch drogowy, a zatem też hałas z tym związany, jest raczej niski.

1.7. Wydarzenie i imprezy o potencjale turystycznym

Na obszarze parku odbywa się corocznie kilka imprez i wydarzeń, które przyciągają mieszkańców i turystów.

Na oficjalnej stronie Parku, spośród niżej wymienionych wydarzeń, znaleźć można te o charakterze przyrodniczym. Informacje o imprezach pochodzą ze stron organizatora lub ze stron miejscowości.

Wydarzenia związane z turystyką aktywną:

Nazwa wydarzenia: OGOLNOPOLSKA IMPREZA NA ORIENTACJE „NAD WDA”

Miejscowość/Gmina, w której organizowane jest wydarzenie: **Gmina Osie**

Termin: **czerwiec**

Charakterystyka: Coroczne zawody na orientację organizowane przez Bractwo Czarnej Wody dla drużyn wiekowych. Wyniki zawodów są uwzględniane również w rywalizacji w ramach OrientLigi – Pomorskiej Ligi Imprez na Orientację. Decyduje kolejność zgłoszeń.

Wstęp: płatny ; Organizator: Bractwo Czarnej Wody

Źródła danych o wydarzeniach: <http://www.bractwoczarnejwody.org.pl/wp-content/uploads/2018/05/Nad-Wd%C4%85-2018-Regulamin.pdf>

Wydarzenia związane z dziedzictwem kulinarnym:

Nazwa wydarzenia: DZIEŃ RYBY – ŚWIĘTO TLENIA

Miejscowość/Gmina, w której organizowane jest wydarzenie: **Tleń/Gmina Osie**

Termin: **lipiec**

Charakterystyka: Coroczna impreza, podczas której poszczególne punkty gastronomiczne serwują dania rybne. Wydarzeniu towarzyszą atrakcje dla dzieci, konkursy oraz występy muzyczne.

Wstęp: bezpłatny ; Organizator: **Gminny Ośrodek Kultury Osie**

Źródła danych o wydarzeniach: [https://www.mojtlen.pl/lipiec-w-tleniu-co-gdzie-i-jak%](https://www.mojtlen.pl/lipiec-w-tleniu-co-gdzie-i-jak%20)

Wydarzenia związane z ekologią/przyrodą:

Nazwa wydarzenia: NOC SÓW

Miejscowość/Gmina, w której organizowane jest wydarzenie: **Osie**

Termin: **marzec**

Charakterystyka: Wydarzenie organizowane w ramach ogólnopolskiej akcji edukacyjnej Noc Sów w marcu, okresie największej aktywności tych ptaków. Koordynowane jest przez stowarzyszenie Ptaki. W ramach akcji spotkania, prelekcje na temat badań i ochrony sów oraz krótkie wycieczki.

Wstęp: bezpłatny ; Organizator: Wdecki Park Krajobrazowy

Źródła danych o wydarzeniach: <https://kujawsko-pomorskie.travel/pl/wydarzenia/noc-sow-0>

Nazwa wydarzenia: WIELKI DZIEŃ PSZCZÓŁ

Miejscowość/Gmina, w której organizowane jest wydarzenie: **Osie**

Termin: **sierpień**

Charakterystyka: Coroczne święto pszczoł obchodzone na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego w Ogrodzie Edukacji Ekologicznej Nadleśnictwa Osie. Jest to wydarzenie realizowane w ramach programu „Z Kujawskim pomagamy pszczołom”

Wstęp: bezpłatny; Organizator: **Wdecki Park Krajobrazowy**

Źródła danych o wydarzeniach: <https://parki.kujawsko-pomorskie.pl/wpk/historia-parku/wydarzenia-i-informacje?start=40>

1.8. Oferta edukacyjno – przyrodnicza parku

Działalność edukacyjna parku

Wdecki Park Krajobrazowy w ramach działalności edukacyjnej prowadzi min. prelekcje terenowe dla dzieci z przedszkoli, szkół podstawowych i średnich, pogadanki terenowe – pracownicy WPK odwiedzają placówki, w których przeprowadzają z dziećmi pogadankę np. na temat *"Jak zwierzęta przygotowują się do zimy"*.

Dzieciom przedstawione są np. zwierzęta zapadające w sen zimowy oraz sposób przygotowania karmnika dla ptaków. W ramach przyrodniczych spotkań w Gminnym Ośrodku Kultury w Osiu pracownicy WPK przeprowadzają prelekcje dla kl. I-III oraz IV-VI pt. "Zimorodki Wdeckiego Parku Krajobrazowego".

Park prowadził także zajęcia w formie zielonych szkół (bezpłatna oferta zorganizowana przez samorząd województwa dla 40-osobowych grup uczniów i ich opiekunów na 10 dni w danym parku).

Park przeprowadza cyklicznie konkursy ekologiczne, np. konkurs plastyczny "W harmonii z przyrodą". Celem konkursu jest popularyzacja Wdeckiego Parku Krajobrazowego poprzez zagadnienia z zakresu ochrony przyrody czy cykliczny Internetowy Konkurs "Z biegiem Wdy". W konkursie mogą wziąć udział osoby w każdym wieku. Do wygrania są nagrody książkowe. Konkurs prowadzony w ciekawej formie zagadek, quizów i innych łamigłówek przyrodniczych.

Na stronie internetowej Parku użytkownicy mają do dyspozycji m.in. listę prezentacji multimedialnych, treści tablic dydaktycznych czy wydawnictwa do pobrania w formie pliku pdf typu: Nietoperze Wdeckiego Parku Krajobrazowego czy obszerne wydawnictwo Szlakami profesora Alfonsa Hoffmana i ks. Dr Bernarda Sychty po Ziemi Świeckiej.

Na stronie internetowej prezentowane są tematy zajęć edukacyjnych oraz treści tablic dydaktycznych na terenie Parku. Poruszają one tematy związane z ochroną przyrody, znaczeniem lasu i zagrożeniom to min. „Co zagraża naszym lasom”, „Dlaczego las jest taki ważny”, „Jak należy się zachować czyli poradnik leśnego wędrownika - Życie leśnych mrówek”.

Baza edukacyjno-przyrodnicza parku

Wdecki Park Krajobrazowy posiada następującą infrastrukturę edukacyjno-przyrodniczą:

- Centrum Czynnej Ochrony Przyrody w Tleniu (Bydgoska 6, Tleń);
- Budynek administracyjny z salą edukacyjną w Osiu (dzierżawiony od Nadleśnictwa Osie);
- 9 ścieżek dydaktycznych i tras wycieczek edukacyjnych na terenie parku.

Centrum Czynnej Ochrony Przyrody znajdujące się w miejscu dawnego Wiejskiego Domu Kultury w Tleniu to nowy, duży obiekt edukacyjny. Jego uruchomienie w kwietniu 2022 znacząco zwiększyło potencjał edukacyjny parku.

W obiekcie tym prowadzona jest działalność związana z wykorzystaniem i rozwijaniem lokalnych zasobów dziedzictwa kultury i przyrody oraz działalność edukacyjna. Jest to dwupiętrowy budynek z poddaszem, o powierzchni użytkowej blisko 680 m², w którym znajduje się sala edukacyjna, która także pełni rolę czyteln i bibliotekę. Istniejący księgozbiór zostanie uzupełniony o nowe pozycje z zakresu dziedzictwa historycznego, kulturowego i przyrodniczego Borów Tucholskich. Głównym pomieszczeniem na parterze jest sala konferencyjna na 60 osób. Znajduje się w niej stała wystawa etnograficzna, będą tam odbywać się również wydarzenia aktywizujące lokalną społeczność.

Pracownicy parku do dyspozycji będą mieli, m.in. sprzęt optyczny (mikroskopy, lornetki, lunety), fotograficzny, zestawy do badania wody i powietrza. Wśród już zakupionych pomocy dydaktycznych są m. in. zestaw do nauki segregacji odpadów, zestaw mini-wiatraków do wyjaśnienia zagadnień dotyczących odnawialnych i nieodnawialnych źródeł energii, drewniane tablice z gatunkami ptaków występującymi na terenie parku czy zestaw do poławiania i oznaczania bezkręgowców. Zakupiono także dziesięć kajaków. Planowany jest zakup łodzi motorowej, dzięki któremu oferta CCOP będzie jeszcze bardziej atrakcyjna. Jej uzupełnieniem będzie audioprzewodnik po Wdeckim Parku Krajobrazowym - 60 urządzeń w 40 specjalnie wyznaczonych punktach parku automatycznie odtworzy pliki dźwiękowe z informacją o ich walorach przyrodniczych i kulturowych (informacje ze strony internetowej Wdeckiego PK).

Fot. 14. Budynek Centrum Czynnej Ochrony Przyrody w Tleniu (fot. J. Zdrojewski)

Ważnym elementem oferty edukacyjnej w parku są ścieżki dydaktyczne, wytyczone na terenie całego parku. Prezentują różne aspekty walorów przyrodniczych tego obszaru. Służą one edukacji ekologicznej młodzieży (w ramach zorganizowanych zajęć, np. „zielonych szkół”, można je też zwiedzać indywidualnie.

Pomocą w orientacji na trasie dla większości ścieżek jest oznakowanie (zwykle znaczki na drzewach) oraz tablice informacyjne w istotnych punktach na ścieżkach. Prezentują one wybrane elementy przyrody w przystępny sposób, pozwalając na poznanie fauny i flory parku oraz różnych ekosystemów na jego terenie.

Tabela 5 przedstawia informacje na temat poszczególnych ścieżek.

Lp.	Nazwa ścieżki	Przebieg i charakterystyka
1	Leśna ścieżka dydaktyczna "Zatoki"	Ścieżka znajdująca się w pobliżu Osia, prowadząca w kierunku Zalewu Żur w okolicy wsi Starnie. Prezentuje zagadnienia dotyczące ochrony i kształtowania ekosystemów leśnych, w szczególności dotyczące zwalczania szkodników leśnych w lasach monokulturowych utworzonych przez człowieka, do których należą Bory Tucholskie. Pokazuje też, w jaki sposób oczyszcza się ścieki na przykładzie pobliskiej oczyszczalni.
2	Leśna ścieżka dydaktyczna nr 1	Ścieżka wytyczona przez sosnowe lasy w pobliżu Osia. Prowadzi w kierunku Zalewu Żurskiego. Prezentuje różne aspekty gospodarki leśnej w monokulturze sosnowej, typowej dla obszaru Borów Tucholskich.
3	Leśna ścieżka dydaktyczna nr 2	Ścieżka wytyczona przez sosnowe lasy w pobliżu Osia. Prowadzi w kierunku Zalewu Żurskiego.
4	Ścieżka dydaktyczna nr 1 - Trasa Radańska	Trasa wytyczona na zachód od Osia, w kierunku Tlenia. Prezentuje różne ekosystemy leśne i łąkowe oraz bagienne.
5	Ścieżka dydaktyczna nr 2 - Jezioro Mukrz	Trasa wytyczona na wschodnim brzegu Jeziora Mukrz, w pobliżu Tlenia. Prowadzi przez różnorodne ekosystemy – pola uprawne, lasy, brzegiem Jeziora Żurskiego.
6	Ścieżka dydaktyczna nr 3 - Jezioro Starnie	Trasa wytyczona w pobliżu oczyszczalni ścieków w Osiu. Na trasie znajdują się różnorodne zbiorowiska leśne i łąkowe, a także brzeg Jeziora Żurskiego.
7	Trasa wycieczki nr 4 - Jezioro Żurskie	Trasa wytyczona pomiędzy Osiem a Tleniem. Prowadzi przez urozmaicone lasy w pobliżu Zalewu Żurskiego.
8	Trasa wycieczki nr 5 - Dolina rzeki Wdy	Trasa prowadząca doliną Wdy z Tlenia na północ, przez Starą Rzekę. Prowadzi w bezpośredniej bliskości rzeki, pozwalając na podziwianie łąk dolinnych, stromych, piaszczystych skarp i lasów sosnowych, porastających otaczającą wysoczyznę.
9	Trasa wycieczki nr 6 - Rezerwat przyrody	Trasa prowadząca przez rezerwat przyrody „Dury”, „Brzęki im. Zygmunta Czubińskiego”, „Krzywe Koło” z Tlenia wzdłuż Wdy do Starej Rzeki.

Tabela 5. Zestawienie ścieżek dydaktycznych i tras edukacyjnych na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego, opracowanie własne

II. Założenia do wyznaczenia „obszaru ciszy” i pilotażowej „ścieżki ciszy” na terenie parku

2.1. Lokalizacja „obszarów ciszy” na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Obszar ciszy na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego został wyznaczony w ramach prac nad opracowaniem raportu z pomiaru poziomu hałasu na terenie parków krajobrazowych w województwie kujawsko-pomorskim w listopadzie 2022 roku.

Wstępnie zdelimitowany zakres tego obszaru na terenie parku oraz lokalizacje pomiarów natężenia dźwięku przedstawia rys. 4.

W dniu 3 listopada 2021 r. dokonano pomiarów środowiska akustycznego w 4 punktach na terenie parku:

- Jezioro Piaseczno (rezerwat przyrody na wschód od Starej Rzeki)
- Torfowiska Źródłiskowe Czyściewnica (użytek ekologiczny na wschód od Starej Rzeki)
- Zakole rzeki Wdy (dolina Wdy na północ od Starej Rzeki)
- „Zwalony Most” na Wdzie (dolina Wdy w północnej części parku)

Pomiary potwierdziły, że natężenie dźwięku w tych lokalizacjach nie przekracza 42 dB, w większości przypadków oscylując około 37-39 dB. Dźwięki pochodziły głównie z przyrody, tj. szum wiatru i wody, śpiew ptaków.

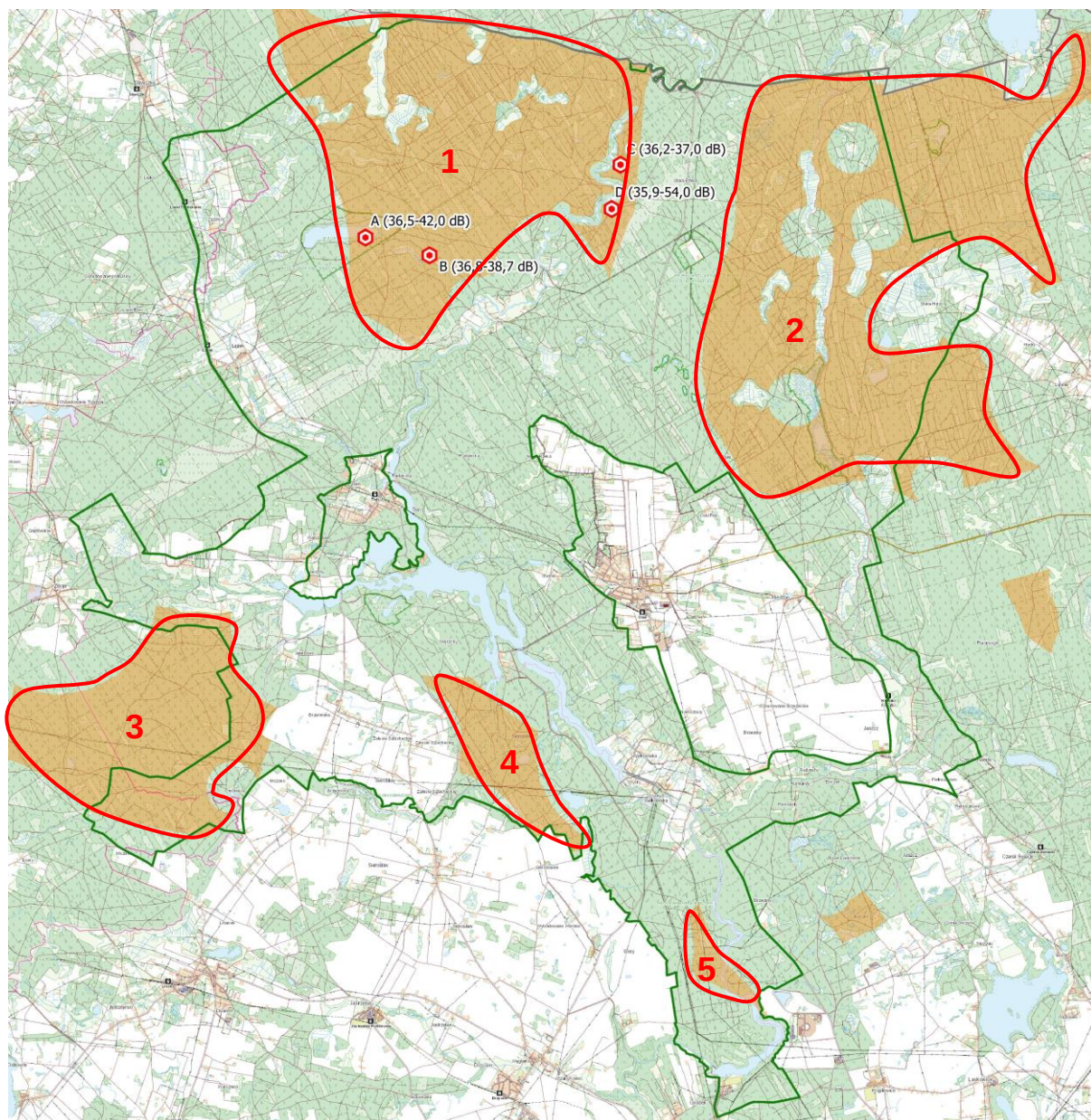
Nie stwierdzono źródeł hałasu pochodzenia antropogenicznego. Potwierdziło to zasadność wytyczenia ścieżki w tej części parku.

2.2. Rekomendacje dotyczące wyznaczania „ścieżki ciszy” na terenie Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Mapowanie obszaru pozwoliło na określenie wstępnej lokalizacji potencjalnych „ścieżek ciszy” na terenie parku.

Są to miejsca, w których z uwagi na poziom natężenia dźwięku rekomendowane jest wytyczanie tras spacerowych oraz organizacja ruchu osób odwiedzających park, ukierunkowana na zwrócenie uwagi na ciszę jako walor obszaru.

Zidentyfikowano na etapie mapowania **pięć obszarów na terenie parku, spełniających kryteria pozwalające na wyznaczenie „ścieżki ciszy”.**

Rysunek 5. „Obszar ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym i lokalizacja pilotażowych pomiarów natężenia dźwięku w listopadzie 2021 r., źródło: raport K-PBPiR / UMWK-P

W oparciu o walory krajobrazowe i dostępność oraz natężenie ruchu turystycznego dokonano wstępnej waloryzacji potencjału tych obszarów, opisane w tabeli nr 8.

Nr	Położenie i specyfika obszaru	Komentarz i możliwości wykorzystania
1	Rozległy obszar, wyznaczony w północnej części parku. Obejmuje zwarte tereny leśne na zachodnim brzegu rzeki Wdy, praktycznie pozbawione siedlisk ludzkich. Teren płaski – równina sandrowa. Ruch turystyczny koncentruje się wzdłuż Wdy, szczególnie w okolicach Starej Rzeki	Obszar zwartych lasów, spełniający wszystkie kryteria „obszarów ciszy”. Jedynie w okolicach Starej Rzeki oraz w dolinie Wdy między Starą Rzeką a Tleniem ruch turystyczny może wprowadzać dodatkowy hałas, szczególnie w sezonie letnim. Obszar jest rekomendowany do wytyczenia i oznakowania „ścieżki ciszy” z uwagi na bliskość do głównych ośrodków ruchu turystycznego w parku, tj. Tlenia i Starej Rzeki oraz konieczność ukierunkowania, czyli tzw. „kanalizacji” ruchu odwiedzających, z uwagi na kwestie ochrony cennych przyrodniczo siedlisk.

Nr	Położenie i specyfika obszaru	Komentarz i możliwości wykorzystania
		„Ścieżkę ciszy” proponuje się wytyczyć z tych dwóch miejscowości w kierunku wschodnim tak, aby doprowadzić spacerowiczów z miejsc relatywnie „głośnych” (Tleń, Stara Rzeką) do miejsc „cichych” i atrakcyjnych z uwagi na krajobraz i walory przyrodnicze, jak rezerwat „Jezioro Piaseczno” oraz dolina Czyściewnicy. Rekomendowane jest oznakowanie ścieżki, wykorzystujące w dużej części istniejące szlaki turystyczne. Potencjalnie największą atrakcją jest na tym terenie możliwość obejścia Jeziora Piaseczno istniejącymi dookoła jeziora ścieżkami. Jest to bardzo atrakcyjny akwen, posiadający wyjątkowo czystą wodę, strome brzegi i otoczony pięknymi lasami. Zachodnia część jeziora nie jest objęta mapą „obszaru ciszy” z uwagi na bliskość linii kolejowej, jednak mały ruch na tej linii (5 par pociągów dziennie) raczej nie wyklucza tego terenu z objęcia go „obszarem ciszy”. Ograniczeniem jest objęcie jeziora ochroną rezerwatową, jednak w praktyce zakaz ten nie jest przestrzegany – nad jeziorem wydeptane są ścieżki spacerowe, stoją tablice informacyjne, są też pomosty wędkarskie. Również dolina Czyściewnicy i otaczające ją wzniesienia porośnięte starodrzewem są bardzo atrakcyjnym miejscem spacerowym, położonym w pobliżu Starej Rzeki.
2	Duży obszar, wyznaczony w północno-wschodniej części parku. Obejmuje zwarte tereny leśne, prawie pozbawione zabudowy i zagospodarowania turystycznego oraz podmokłą dolinę rzeczki Sobiny. Teren płaski – równina sandrowa.	Rozległy obszar zwartych lasów, spełniający wszystkie kryteria „obszarów ciszy”. Brak wyraźnych punktów koncentracji ruchu turystycznego i obiektów noclegowych. Kompleks leśny przecinają liczne szlaki turystyczne i drogi pożarowe, ułatwiające przemieszczanie się po tym terenie. Obszar ma dość jednolity charakter i atrakcyjność krajobrazową. Zdecydowanie wyróżniają się trzy miejsca, objęte ochroną rezerwatową: Jezioro Miedzo, jeziora Dury oraz rezerwat „Brzęki im. Z. Czubińskiego”. W przypadku wytyczenia na tym obszarze „ścieżki ciszy” powinna ona przebiegać przez teren pomiędzy tymi trzema rezerwatami a zachodnim brzegiem Sobiny. Jest tam kilka parkingów leśnych, z których można rozpocząć trasę. Dojazd zapewnia droga leśna od Osia, biegnąca zachodnią krawędzią tego obszaru. Jednak wyznaczenie „ścieżki ciszy” nie jest bezwzględnie konieczne, gdyż ruch turystyczny, w odróżnieniu np. od okolic Starej Rzeki, rozprasać się będzie raczej po całym terenie. Rekomenduje się więc indywidualną eksplorację obszaru, z ew. umieszczeniem informacji o „obszarze ciszy” na parkingach leśnych i miejscach odpoczynku / rekreacji.
3	Obszar wyznaczony w zachodniej części parku, praktycznie w całości zalesiony, pozbawiony bazy turystycznej.	Teren posiada potencjał do wyznaczenia „ścieżki ciszy”, jednak z uwagi na dużą odległość od miejscowości turystycznych i dość monotony krajobraz nie jest rekomendowany do zagospodarowania w tym kierunku.
4	Niewielki, zalesiony obszar, wyznaczony na zachód od Zalewu Żurskiego i na południe od osady Grzybek. Urozmaicone ukształtowanie terenu.	Obszar pomimo niewielkiej powierzchni nadaje się do wytyczenia krótkiej trasy spacerowej w kształcie pętli, gdyż ma urozmaicony krajobraz i dużą liczbę ścieżek i duktów leśnych. Na trasie ujęć można znaleźć, śródleśne jezioro Sławno, znajdujące się w centralnej części obszaru. Początek ścieżki powinien znajdować się w Grzybku, gdyż jest to ważny punkt na szlaku kajakowym rzeki Wdy, znajduje się tam także baza turystyczna (domki campingowe, pensjonat, pole biwakowe). Jest to też jedyny punkt dostępowy (dojazd samochodem, parking).
5	Bardzo mały obszar wyznaczony w zalesionej dolinie Wdy i północnej części Zalewu Gródek. Teren trudno dostępny, ruch turystyczny to głównie kajakarze.	Mały obszar, praktycznie niedostępny dla piechurów. Możliwość wytyczenia „kajakowej ścieżki ciszy” na odcinku z Żura do Gródka po rzece Wdzie i Zalewie Gródeckim. Jest to mniej uczęszczany, a więc też spokojniejszy, fragment szlaku Wdy w porównaniu np. do odcinka Stara Rzeką – Tleń.

Tabela 8. Potencjał „obszarów ciszy” w zakresie rozwoju dedykowanego zagospodarowania turystycznego związanego z wytyczaniem „ścieżek ciszy” na terenie parku, opracowanie własne

2.3. Wnioski z wizji lokalnej

W dniu 21 maja 2022 roku przeprowadzono wizję lokalną na terenie parku w celu wyznaczenia szczegółowego przebiegu „ścieżki ciszy”. Wizję przeprowadzono w oparciu o analizę materiałów kartograficznych, tj. mapowanie „obszarów ciszy” w parku, przeprowadzone przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego i toruńskiego oddziału Kujawsko-Pomorskie Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego. Uzupełnieniem były konsultacje wstępnej koncepcji lokalizacji trasy z pracownikami Parku. Termin wykonania wizji lokalnej wyznaczono z uwagi na warunki pogodowe i późne rozpoczęcie się sezonu wegetacyjnego wiosną 2022 roku. Dopiero około połowy maja na drzewach rozwinęły się liście, co pozwoliło na miarodajny pomiar natężenia dźwięku i ocenę otoczenia w warunkach zbliżonych do sezonu turystycznego.

Fot. 15. Sprzęt zastosowany w trakcie wizji lokalnej (fot. J. Zdrojewski)

Wizja została przeprowadzona przez dwóch audytorów, przemieszczających się na terenie objętym wizją lokalną pieszo i na rowerach. Przebieg wizji rejestrowany był przy pomocy urządzenia GPS marki Garmin 62stc, w oparciu o które wykonano ślad GPS. Dokumentacja fotograficzna wykonana została aparatem cyfrowym Canon EOS 5 z matrycą 25 mpix. Dodatkowo w czasie wizji lokalnej dokonano punktowych pomiarów dźwięku przy pomocy decybelomierza marki VOLTCRAFT SL-100.

Z uwagi na warunki pogodowe pomiar dźwięku należy powtórzyć, gdyż w dniu pomiaru przez Wdecki Park Krajobrazowy przechodził front atmosferyczny z silnymi porywami wiatru (do 80-90 km/h i opadami deszczu). Zaburzyło to silnie wyniki pomiaru, gdyż natężenie dźwięku z w/w źródeł sięgało nawet 50 dB. Jednocześnie, przy chwilowym wyciszeniu się wiatru i bez deszczu wskazania urządzenia wskazywały 37-39 dB, co było zbliżone z pomiarem, dokonany w listopadzie 2021 roku.

Fot. 16, 17. Zmiany w natężeniu dźwięku w trakcie wizji lokalnej z uwagi na pogodę (fot. J. Zdrojewski)

Łącznie w trakcie wizji lokalnej w ciągu ok. 6 godzin zweryfikowano 25 kilometrów leśnych ścieżek, szlaków i dróg pożarowych. Odwiedzono 10 miejsc, w których zidentyfikowano infrastrukturę turystyczną (parkingi leśne, tablice informacyjne itp.) oraz 3 obiekty turystyczne w Starej Rzece. Wizją lokalną objęto też obiekt parku - Centrum Czynnej Ochrony w Tleniu.

Rysunek 6. Zakres wizji lokalnej z dnia 21 maja 2022 r.,
opracowanie własne, podkład OSM Map / Basecamp

Wizja lokalna obejmowała weryfikację:

- **Występowania źródeł potencjalnego hałasu pochodzenia antropogenicznego**

Takie miejsca na analizowanym obszarze występują w ograniczonym zakresie.

Najwięcej potencjalnych źródeł hałasu znajduje się pomiędzy przystanią w Starej Rzece a smażalnią ryb „U Basi”, wzdłuż drogi nad Wdą. Są tam obiekty turystyczne (domki letniskowe, agroturystyka). Ekspozycja na dolinę rzeki powoduje, że do tej drogi

dobiegać może hałas generowany przez liczne w sezonie na tym odcinku Wdy spływy kajakowe. Ten fragment drogi (zbieżny ze szlakiem niebieskim) nie jest więc rekomendowany, istnieje możliwość poprowadzenia ścieżki równoległą drogą leśną biegnącą w lesie na zachód od rzeki.

Potencjalnie hałas może również występować na drodze biegnącej z mostu w Starej Rzece w kierunku zachodnim, na północ od Jeziora Piaseczno. Jest to najbardziej uczęszczana przez pojazdy droga na audytowanym terenie.

Źródłem hałasu mogą być też leśne drogi pożarowe nr 11 i 13, prowadzące przez obszar objęty audytem. Są one udostępnione do ruchu kołowego. **Przy wytyczaniu „ścieżki ciszy” należy korzystać z takich dróg w możliwie małym zakresie.** Może to być problematyczne, ponieważ prowadzą po nich szlaki turystyczne – czarny „Ścieżynka Zagłoby” na południe od Jeziora Piaseczno, oraz czerwony „Stu z Nieba”, w okolicach Starej Rzeki.

Fot. 18. Droga leśna udostępniona dla ruchu – źródło hałasu - Stara Rzeka (fot. J. Zdrojewski)

- ***Jakości i rodzaju dróg, po której planuje się poprowadzić „ścieżkę ciszy”***

Zidentyfikowano następujące typy i rodzaje nawierzchni dróg na audytowanym terenie: droga publiczna gruntowa, leśna droga pożarowa o ulepszonej nawierzchni, dukt leśny, ścieżka leśna o nawierzchni nieulepszonej).

Wszystkie drogi na analizowanym obszarze miały nawierzchnię gruntową (ulepszoną lub nieulepszoną) i tylko w ograniczonym zakresie były udostępnione do ruchu pojazdów – droga pożarowa nr 11 i nr 13, drogi w okolicach Starej Rzeki.

Z uwagi na bardzo piaszczystą nawierzchnię nie rekomenduje się prowadzenia trasy po drodze biegnącej między Starą Rzeką a smażalnią ryb „U Basi”, na zachodnim brzegu Wdy. Istnieje możliwość poprowadzenia ścieżki równoległą drogą leśną biegnącą w lesie na zachód od rzeki. Ma ona dużo lepszą nawierzchnię, jest tam też ciszej.

Fot. 19. Piaszczysta nawierzchnia drogi leśnej w okolicach Starej Rzeki (fot. J. Zdrojewski)

- **Atrakcyjności otoczenia planowanej „ścieżki ciszy”**

Wizji podlegał m. in. rodzaj drzewostanu, jego wiek, gęstość i różnorodność, obecność runa leśnego i podszytu, zakres wycinek, urozmaicenie terenu, występowanie ciekawych form krajobrazowych, perspektywę widokową, nasłonecznienie / zacienienie danego odcinka trasy, występowanie zbiorników wodnych, punktów widokowych itp.

Ogólne wrażenia z wizji lokalnej w tym zakresie są bardzo pozytywne. Lasy w okolicach Starej Rzeki są urozmaicone, przeplatają się tu obszary boru sosnowego z domieszką brzozy oraz lasu mieszanego, występują też fragmenty starego lasu grądowego (z pomnikowymi dębami) oraz lasy typowe dla terenów podmokłych.

Szczególnie malownicze jest otoczenie Jeziora Piaseczno (teren objęty ochroną jako rezerwat przyrody), odcinek szlaku czarnego prowadzący w pobliżu Jeziora Piaseczno oraz bardzo urozmaicony widokowo szlak czerwony wzdłuż doliny Czyściewnicy. Na tym terenie bogaty jest także podszyt i runo leśne, dzięki czemu las wygląda naturalnie. Ciekawe są też miejsca, pozwalające na podziwianie doliny Wdy.

Mniej ciekawe (nieco monotonne) są lasy w okolicach parkingu na dawnym lotnisku przy Jeziorze Piaseczno oraz wzdłuż drogi pożarowej nr 13 prowadzącej ze Starej Rzeki do Zazdrości.

Z uwagi na walory krajobrazowe rekomenduje się prowadzić trasę w pobliżu Jeziora Piaseczno oraz jak najbliżej doliny Czyściewnicy.

- **Zagospodarowania turystycznego w okolicy planowanej „ścieżki ciszy”**

Wizja objęła weryfikację w terenie lokalizacji obiektów zagospodarowania turystycznego oraz ocenę ich stanu technicznego, jakości wykonania i funkcjonalności. Potwierdzono dobrą jakość infrastruktury na obszarach leśnych, wybudowaną i utrzymaną przez Lasy Państwowe. Jedynie tablice informacyjne nad Jeziorem Piaseczno są już dość zniszczone z uwagi na upływ czasu (degradacja naturalna).

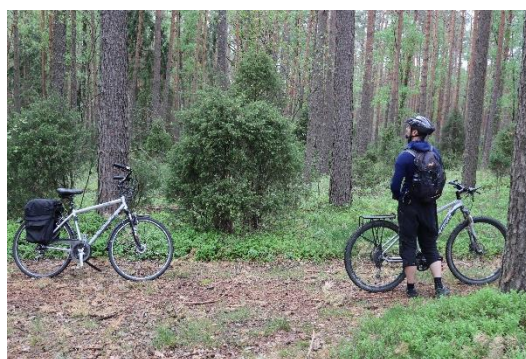
Fot. 20. Ścieżka nad Jeziorem Piaseczno
(fot. J. Zdrojewski)

Fot. 21. Droga leśna pomiędzy
Jeziorem Piaseczno a Starą Rzeką
(fot. J. Zdrojewski)

Fot. 22. Dęby na skarpie doliny Czyściewnicy
(fot. J. Zdrojewski)

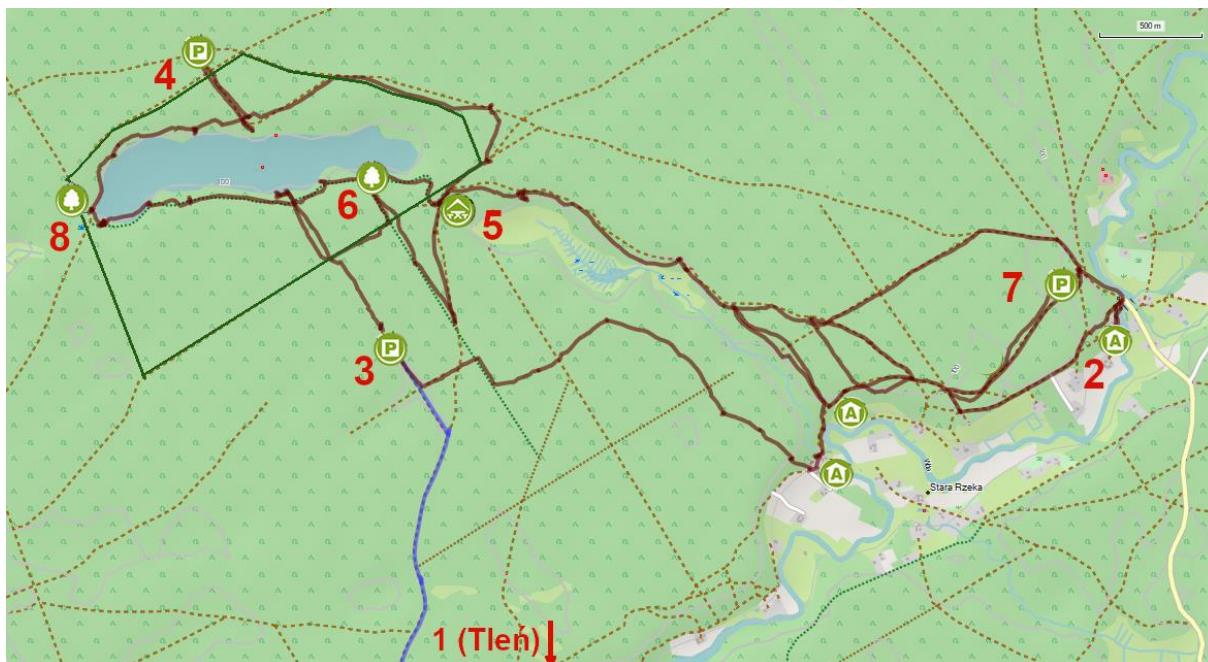

Fot. 23. Jałowce w pobliżu Jez. Piaseczno
(fot. J. Zdrojewski)

Lp.	Rodzaj obiektu	Współrzędne WGS84	Komentarz
1	Obiekt edukacyjny	53.61468, 18.26819	Centrum Czynnej Ochrony Przyrody w Tleniu (punkt startowy planowanej „ścieżki ciszy”)
2	Przystań kajakowa	53.65458, 18.31581	Przystań kajakowa w Starej Rzece przy dawnej szkole (początek „ścieżki ciszy”)
3	Parking leśny	53.65300, 18.26479	Parking leśny przy dawnym lotnisku na południe od Jeziora Piaseczno (początek „ścieżki ciszy”)
4	Parking leśny	53.66067, 18.26298	Parking leśny przy drodze pożarowej nr 13 na północ od Jeziora Piaseczno
5	Punkt odpoczynku	53.65934, 18.24364	Wiata i miejsce odpoczynku przy drodze pożarowej nr 11 na wschód od Jeziora Piaseczno
6	Tablica przy Jeziorze Piaseczno	53.65971, 18.26824	Tablica informacyjna przy plaży na brzegu Jeziora Piaseczno (przy szlaku czarnym)
7	Punkt odpoczynku	53.66573, 18.25125	Wiata i miejsce odpoczynku przy drodze pożarowej nr 13 na wschód od Starej Rzeki
8	Tablica przy Jeziorze Piaseczno	53.65690, 18.31319	Tablica informacyjna przy drodze leśnej na zachodnim krańcu Jeziora Piaseczno

Tabela 8. Infrastruktura turystyczna na obszarze objętym audytem, opracowanie własne

Lokalizację opisanych w tabeli elementów infrastruktury turystycznej przedstawia rysunek 7.

Rysunek 7. Lokalizacja obiektów leśnej infrastruktury na obszarze objętym audytem, opracowanie własne, podkład OSM Map / Basecamp

Fot. 24. Centrum Czynnej Ochrony w Tleń (obiekt nr 1) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 25. Przystań kajakowa w Starej Rzece (obiekt nr 2) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 26. Parking leśny przy „lotnisku” na południe od Jeziora Piaseczno (obiekt nr 3) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 27. Parking leśny przy drodze pożarowej nr 13 (obiekt nr 4) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 28. Punkt odpoczynku przy drodze pożarowej nr 11 (obiekt nr 5) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 29. Tablica przy dzikiej plaży na południowym brzegu J. Piaseczno (obiekt nr 6) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 30. Punkt odpoczynku przy drodze pożarowej nr 13 w Starej Rzece (obiekt nr 7) (fot. J. Zdrojewski)

Fot. 31. Tablica na zachodnim krańcu Jeziora Piaseczno (obiekt nr 8) (fot. J. Zdrojewski)

2.4. Przebieg i zagospodarowanie proponowanej „ścieżki ciszy”

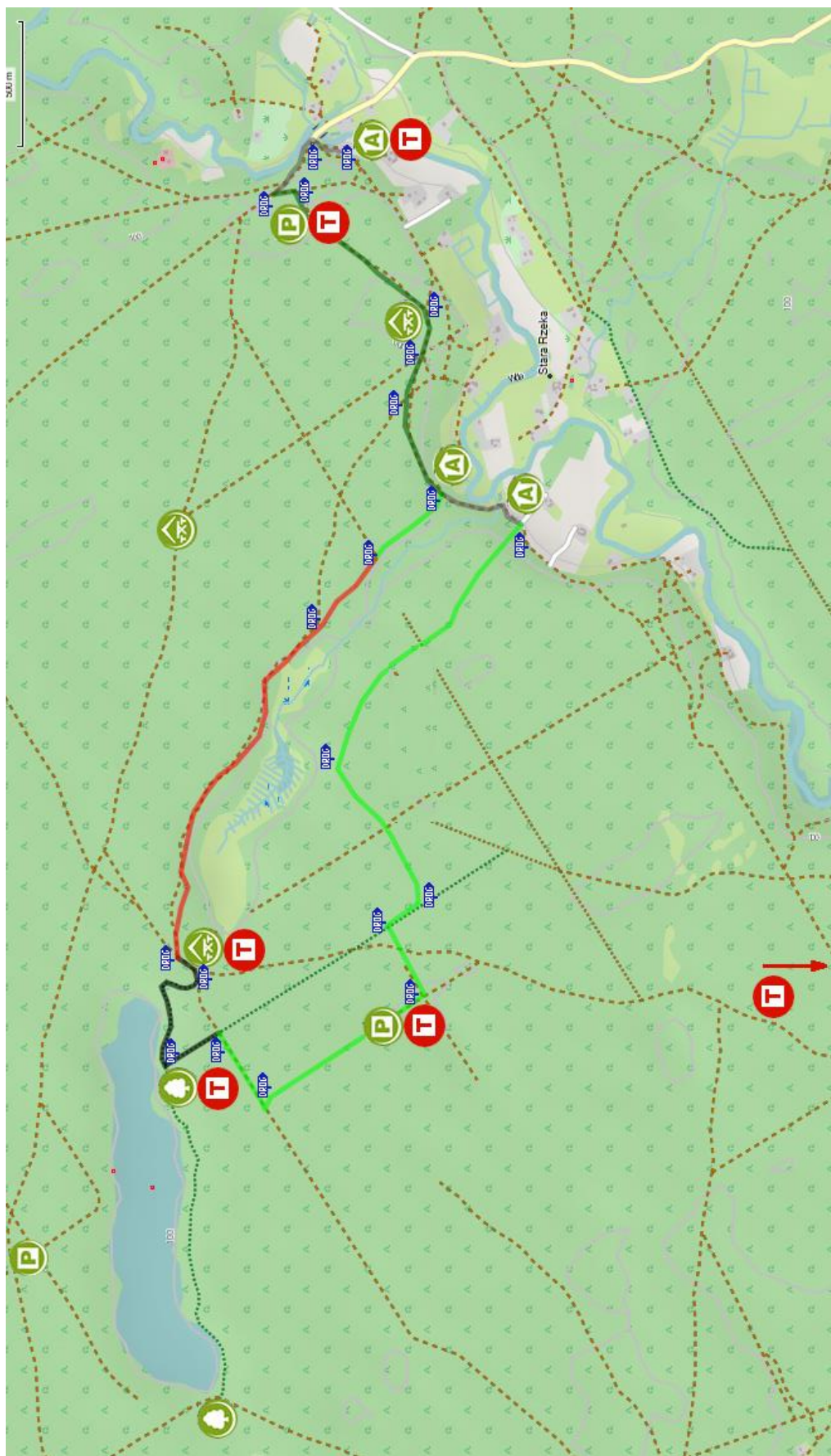
W oparciu o wizję lokalną opracowano trzy warianty poprowadzenia „ścieżki ciszy”:

1) Wariant ścieżki dookoła J. Piaseczno i do Starej Rzeki wzdłuż doliny Czyściewnicy

Z uwagi na ograniczenia wynikające z ochrony przyrody (rezerwat przyrody „Jezioro Piaseczno”) taki wariant trasy nie jest wykonalny. Brak jednak jest możliwości wyznaczania trasy przez rezerwat przyrody, poruszanie po nim możliwe jest tylko po znakowanych szlakach turystycznych. Zrezygnowano zatem z prowadzenia trasy tym wariantem.

2) Wariant ścieżki pomiędzy J. Piaseczno a Starą Rzeką wzdłuż doliny Czyściewnicy

W tym wariantcie trasa ma kształt pętli o długości 6,8 kilometra oraz odcinka wzdłuż Wdy o długości 1,9 km. Jej przebieg jest bardzo atrakcyjny. Prowadzi ona leśnymi ścieżkami i duktami oraz drogami pożarowymi, częściowo wykorzystując znakowane szlaki turystyczne. Początek znajduje się w Starej Rzece przy przystani kajakowej i starej szkole, następnie prowadzi do ujścia Czyściewnicy (agroturystyka „U Basi”) i stamtąd drogami leśnymi na obu brzegach Czyściewnicy do Jeziora Piaseczno, na terenie rezerwatu korzystając ze szlaków turystycznych. Przejście takiej trasy ze Starej Rzeki do Jeziora Piaseczno i z powrotem wymaga pokonania dystansu 8,7 kilometra, czyli około 2,5 do 3 godzin. Dwukrotnie pokonuje się jedynie odcinek wzdłuż Wdy (niespełna 2 km). Ten wariant przebiegu trasy przedstawia rysunek 8.

Rysunek 8. Przebieg „ścieżki cisy” w wariantie prowadzącym po drogach leśnych, opracowanie własne, podkład OSM Map / Basecamp

W opcji wytyczenia ścieżki w oparciu o taki przebieg, należy uzgodnić i wykonać następujące inwestycje:

1. Oznakowanie 8,7 km ścieżki po drogach leśnych (znaki malowane);
2. Ustawienie 20 słupków drogowskazowych z tabliczkami;
3. Ustawienie 6 tablic informacyjnych:
 - Tleń (przy obiekcie Centrum Czynnej Ochrony Przyrody);
 - Stara Rzeka (przystań kajakowa);
 - Stara Rzeka (miejsce odpoczynku na rozwidleniu dróg leśnych);
 - Jezioro Piaseczno (miejsce odpoczynku przy drodze pożarowej nr 11);
 - Jezioro Piaseczno (plaża nad jeziorem);
 - Leśne miejsce postoju nad Jeziorem Piaseczno.

3) Wariant ścieżki pomiędzy J. Piaseczno a Starą Rzeką po szlaku turystycznym

W takim wariantcie trasa ma długość 6,2 kilometra. W całości biegnie po istniejących, oznakowanych szlakach turystycznych. Są to dwa szlaki piesze: czerwony „Stu z Nieba” oraz czarny „Ścieżynka Zagłoby”. Trasa według tego przebiegu rozpoczyna się na przystani kajakowej przy dawnej szkole w Starej Rzece, biegnie przez rezerwat „Jezioro Piaseczno” i kończy się na parkingu leśnym przy dawnym lotnisku na południe od Jeziora Piaseczno. Do parkingu tego dojechać można drogą pożarową nr 11 od Tlenia, udostępnioną dla ruchu kołowego. Przez rezerwat „Jezioro Piaseczno” ścieżka prowadzi po szlaku czarnym, a następnie wzdłuż północnego brzegu Czyściewnicy po szlaku czerwonym. Najbardziej atrakcyjny odcinek ścieżki to fragment prowadzący przez stary las od Jeziora Piaseczno do miejsca, gdzie czerwony szlak oddala się od doliny Czyściewnicy (ok. 2,5 kilometra).

Przejsie takiej trasy ze Starej Rzeki do Jeziora Piaseczno i z powrotem wymaga pokonania dystansu 12,4 kilometra, czyli około 3 – 3,5 godzin. Niestety pokonywać go należy w obu kierunkach po tej samej drodze. Nie rekomenduje się prowadzenia trasy drogą pożarową nr 13 w kierunku Jeziora Piaseczno, gdyż na tej drodze dopuszczony jest ruch kołowy, jeżdżą tędy mieszkańcy, a latem turyści. Ten wariant przebiegu trasy przedstawia rysunek 9.

W opcji wytyczenia ścieżki w oparciu o taki przebieg, należy uzgodnić i wykonać następujące inwestycje:

1. Oznakowanie 6,2 km ścieżki po drogach leśnych wzdłuż szlaków (znaki malowane);
2. Ustawienie 13 słupków drogowskazowych z tabliczkami;
3. Ustawienie 6 tablic informacyjnych:
 - Tleń (przy obiekcie Centrum Czynnej Ochrony Przyrody);
 - Stara Rzeka (przystań kajakowa);
 - Stara Rzeka (miejsce odpoczynku na rozwidleniu dróg leśnych);
 - Jezioro Piaseczno (miejsce odpoczynku przy drodze pożarowej nr 11);
 - Jezioro Piaseczno (plaża nad jeziorem);
 - Leśne miejsce postoju nad Jeziorem Piaseczno.

Rysunek 9. Przebieg „ścieżki ciszy” w wariantie prowadzącym po szlakach turystycznych, opracowanie własne, podkład OSM Map / Basecamp

2.5. Zakres niezbędnych pozwoleń i uzgodnień

W celu uzgodnienia przebiegu trasy oraz uzyskania zezwoleń i pozwoleń, umożliwiających wykonanie oznakowania i małej infrastruktury na projektowanej „ścieżce ciszy”, konieczne jest:

1. Uzgodnienie przebiegu „ścieżki ciszy” przez obszary leśne i ustawienia tablic na terenach leśnych

Podmiot uzgadniający: Nadleśniczy Nadleśnictwa Trzebciny

Dokumenty wymagane do przeprowadzenia uzgodnienia:

- a) Wniosek uzgadniający;
- b) Ogólna koncepcja „ścieżki ciszy”;
- c) Przebieg „ścieżki ciszy” przez teren nadleśnictwa (dwa warianty) – mapka;
- d) Sposób oznakowania ścieżki (opis znaków i sposobu ich wykonania);
- e) Lokalizacja tablic informacyjnych (mapki poglądowe ze wskazaniem miejsca, numeru działki i współrzędnych GPS);
- f) Konstrukcja tablicy (dwa warianty konstrukcyjne);
- g) Harmonogram realizacji prac inwestycyjnych;
- h) Deklaracja dotycząca utrzymania infrastruktury.

2. Uzgodnienie lokalizacji tablic informacyjnych w Tleniu i w Starej Rzece

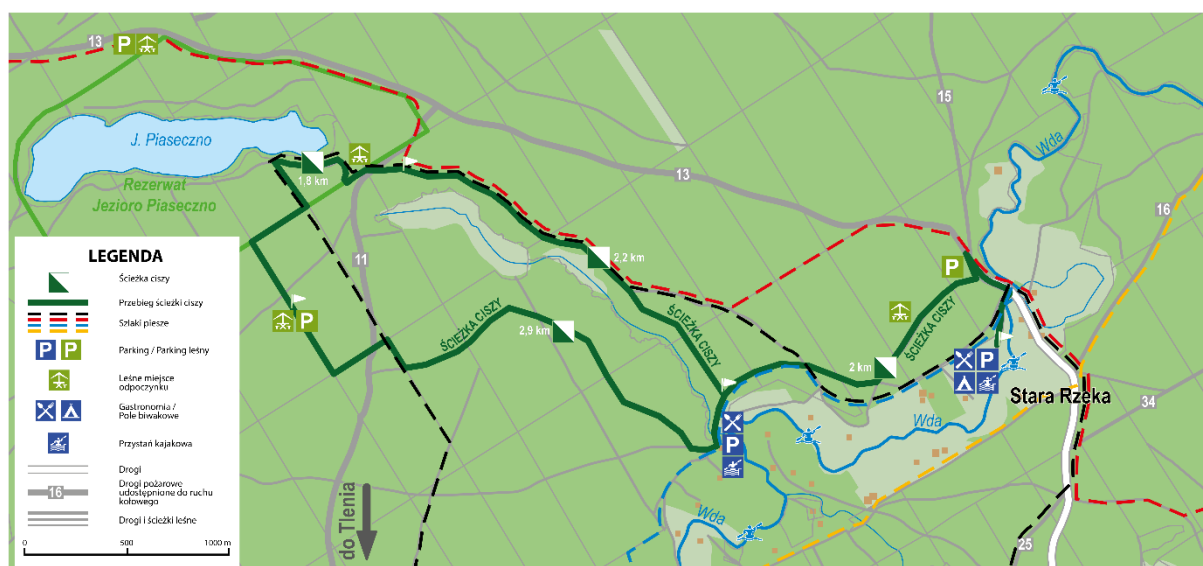
- a) Zgłoszenie robót budowlanych do Starostwa Świeckiego;
- b) Projekt zagospodarowania terenu (mapka z naniesioną lokalizacją tablicy, sporządzona przez uprawnionego projektanta);
- c) Opis techniczny konstrukcji tablicy;
- d) Oświadczenie „prawo do dysponowania nieruchomością na cele budowlane” sporządzone przez zarządcę działki, na której stanie inwestycja.

III. Przebieg i oznakowanie „ścieżki ciszy”

W wyniku przeprowadzonych uzgodnień wybrano do realizacji wariant ścieżki nr 2, prowadzący po drogach leśnych. Po weryfikacji możliwości finansowych oraz formalnych określono następujący zakres inwestycji:

1. Oznakowanie 8,7 km ścieżki po drogach leśnych (znaki malowane);
2. Ustawienie 3 słupków drogowaskazowych z tabliczkami;
 - Stara Rzeką (rozwidlenie ścieżki)
 - Teren dawnego lotniska nad jeziorem Piaseczno
 - Stara Rzeką (w pobliżu smażalni „U Basi”)
3. Ustawienie 3 tablic informacyjnych:
 - Tleń (przy obiekcie Centrum Czynnej Ochrony Przyrody);
 - Stara Rzeką (przystań kajakowa);
 - Leśne miejsce postoju nad Jeziorem Piaseczno.

Ostateczny przebieg „ścieżki ciszy” przedstawia rysunek 10.

Rysunek 10. Uzgodniony i wykonany w terenie przebieg „ścieżki ciszy”. Opracowanie własne.

Na trasie ustawiono 3 tablice informacyjne: w Starej Rzece, w Tleniu i nad j. Piaseczno.

Fot. 32., 33 Tablica w Tleniu oraz w Starej Rzece, fot. J. Kożyczkowski

na dawnym lotnisku nad Jeziorem Piaseczno. W tym miejscu brak możliwości innego oznakowania trasy (nie ma tu drzew, na których można namalować znaki kierunkowe).

Fot. 35, 36. Drogowskazy ścieżki w Starej Rzece, fot. A. Wołosz

Fot. 37. Drogowskaz ścieżki na dawnym lotnisku, fot. A. Wołosz

Oznakowanie „ścieżki ciszy” to ponad 170 znaków malowanych na drzewach na całym przebiegu trasy. Znaki są zgodne ze standardem PTTK dla ścieżek spacerowych. Są to biało-zielone kwadraty rozmieszczone co 100-200 metrów, zaś na zakrętach biało-zielone strzałki, namalowane na drzewach.

Fot. 38. Oznakowanie ścieżki ciszy, fot. J. Zdrojewski

IV. Rekomendacja dla funkcjonowania pilotażowej „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym

4.1. Plan wdrożenia i funkcjonowania „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym

Zakłada się, że wdrożenie pilotażowe wymagać będzie działań na etapie przygotowania i realizacji inwestycji, przedstawionych w tabeli 9.

Etap	Zadanie	Ramy czasowe	Podmiot odpowiedzialny
Etap 1	Wizja lokalna oraz przygotowanie koncepcji dokumentacji	Kwiecień – czerwiec 2022 r.	Zewnętrzny wykonawca wybrany przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Etap 2	Uzgodnienie przebiegu i dokumentacji	Czerwiec 2022 r.	Zewnętrzny wykonawca wybrany przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Etap 3	Wybór wykonawcy prac budowlanych	Lipiec 2022 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Etap 4	Wykonanie infrastruktury	Sierpień 2022 r.	Zewnętrzny wykonawca wybrany przez Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego
Etap 5	Działania informacyjno-promocyjne (pilotaż)	Sierpień 2022 r.	Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Wdecki Park Krajobrazowy

Tabela 9. Plan wdrożenia „ścieżki ciszy”, opracowanie własne

Na etapie funkcjonowania inwestycji (już po zakończeniu projektu) wydzielić można następujące zadania oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację:

1. Utrzymanie infrastruktury „ścieżki ciszy”

Podmioty odpowiedzialne:

- Wdecki Park Krajobrazowy.

Zadania:

- Bieżące przeglądy stanu infrastruktury;
- Odnawianie oznakowania;
- Odnawianie tablic turystycznych.

2. Promocja „ścieżki ciszy” i informacja dla turystów o „ścieżce ciszy”

Podmioty odpowiedzialne:

- Wdecki Park Krajobrazowy;
- Urząd Gminy Osie;
- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna;
- Nadleśnictwo Trzebciny;
- Partnerzy lokalni (obiekty noclegowe).

Zadania:

- Umieszczenie informacji o „ścieżce ciszy” na podstronie Wdeckiego Parku Krajobrazowego (Wdecki Park Krajobrazowy) oraz stronie gminy Osie (Urząd Gminy Osie), jak też stronach internetowych obiektów noclegowych na terenie parku (gestorzy obiektów noclegowych) i nadleśnictwa (Nadleśnictwo Trzebciny);
- Dystrybucja map i ew. ulotek o szlaku w punkcie informacji turystycznej w Osiu i punkcie informacji turystycznej w Tleniu (obiekt parku), jak też wśród współpracujących podmiotów turystycznych (Wdecki Park Krajobrazowy, gmina Osie);
- Plakaty informacyjne dla mieszkańców, zachęcające do wypoczynku w „obszarze ciszy” (Gmina Osie)
- Cykliczne umieszczanie informacji o „ścieżce ciszy” w mediach społecznościowych (partnerzy jak wyżej);
- Publikacja informacji o ścieżce na regionalnych stronach informacyjnych oraz przekazywanie informacji do mediów lokalnych i regionalnych (Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna – www.kujawsko-pomorskie.travel);
- Włączenie „ścieżki ciszy” do oferty parku w ramach akcji ESKAPADA – Poznaj swój region z przewodnikiem;
- Włączenie „ścieżki ciszy” do akcji „Paszport Turystyczny”, koordynowanej przez Kujawsko-Pomorską Organizację Turystyczną
- Włączenie „ścieżki ciszy” do Konstelacji Dobrych Miejsc, koordynowanej przez Kujawsko-Pomorską Organizację Turystyczną

- Organizacja wizyty studyjnej dla starannie wybranych redakcji, prezentujących treści związane z turystyką, rekreacją i zdrowiem (np. zdrowie onet / podróże onet) dziennikarzy / blogerów / influencerów, którzy są związani z przyrodą, promują ekologię, wellbeing, obcowanie z naturą itp.;
- Nawiązanie współpracy z obiektami noclegowymi, które będą promować kąpiele leśne, z nagrodą w postaci pobytu na weekend. Z tego materiału powstaje dodatkowy materiał promocyjny z pobytu dla województwa i danego miejsca – sponsora (Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna oraz partnerzy prywatni);

3. Działania edukacyjne

Podmioty odpowiedzialne:

- Wdecki Park Krajobrazowy;
- Urząd gminy Osie;
- Partnerzy lokalni.

Zadania:

- Organizacja zajęć edukacyjnych dla grup młodzieżowych (zajęcia w parku) w ramach programów zajęć szkolnych (zielone szkoły itp.);
- Współpraca w zakresie edukacji ekologicznej z organizatorami wypoczynku dzieci i młodzieży (ośrodki kolonijne i czasowe w Tleniu);
- Organizacja szkoleń i warsztatów dla lokalnej branży turystycznej, dotyczących możliwości budowy oferty turystycznej w oparciu o „ścieżkę ciszy” i „kąpiele leśne”;
- Zajęcia dla seniorów (np. „uniwersytet trzeciego wieku”) dla mieszkańców gminy Osie oraz ew. innych miejsc w województwie, związane z wycieczkami i pobytami na „obszarze ciszy”;
- Organizacja konkursów o tematyce związanej z „obszarami ciszy” i „kąpielami leśnymi”.

4. Komercjalizacja oferty

Podmioty odpowiedzialne:

- Partnerzy lokalni (obiekty noclegowe);
- Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna;

Zadania:

- Przygotowanie pakietów turystycznych dla klientów indywidualnych, korzystających z oferty wypoczynku w obiektach na terenie parku, zawierających informacje o możliwościach zwiedzania „ścieżki ciszy” oraz „kąpeli leśnych”.
- Nawiązanie współpracy z potencjalnymi pracodawcami i podmiotami, zainteresowanymi organizacją wypoczynku turystycznego z elementami „kąpeli leśnych” i wypoczynku w przyrodzie;
- Współpraca z uczelniami wyższymi w obszarze turystyki i ochrony zdrowia (profilaktyki zdrowotnej, wellness, „kąpeli leśnych” itp.)
- Szkolenie / doszkalanie przewodników turystycznych w temacie jak wyżej.

5. Działania rozwojowe

Podmioty odpowiedzialne:

- Wdecki Park Krajobrazowy;
- Urząd Gminy Osie;
- Nadleśnictwo Trzebciny;
- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego;
- Partnerzy lokalni (obiekty noclegowe).

Zadania:

- Tworzenie kolejnych „ścieżek ciszy” na terenie parku
- Organizacja szkoleń, wizyt studyjnych i innych zajęć, związanych z funkcjonowaniem „ścieżki ciszy” jako produktu turystycznego, edukacyjnego;
- Projekty edukacyjne i promocyjne o tematyce związanej z „obszarami ciszy”.

4.2. Grupy docelowe (beneficjenci i interesariusze oferty)

Grupy docelowe (odbiorcy produktu), to:

- **MŁODZIEŻ SZKOLNA**

Są to uczestnicy zajęć zorganizowanych, np. edukacji ekologicznej i przyrodniczej, organizowanych przez Park Krajobrazowy w obiekcie Centrum Czynnej Ochrony Parku w Tleniu oraz uczestnicy wycieczek szkolnych na tym obszarze.

Młodzież i dzieci korzystać mogą z oferty „obszaru ciszy” jako dodatkowego elementu programu zajęć zorganizowanych przez edukatorów Parku w obiekcie edukacyjnym w Tleniu. Drugą formą korzystania mogą być spacer po tym obszarze, zorganizowane z przewodnikiem (w formie zajęć edukacyjnych) po „ścieżce ciszy” (spacer, wycieczka rowerowa), lub samodzielne (z nauczycielem).

- **MIESZKAŃCY REGIONU**

Są to osoby, zamieszkałe w okolicach Wdeckiego Parku Krajobrazowego, w szczególności w gminie Osie i sąsiednich gminach. Potencjalnie są to także mieszkańcy województwa kujawsko-pomorskiego i pomorskiego, którzy przyjeżdżają do Wdeckiego Parku Krajobrazowego w celach rekreacyjno-wypoczynkowych na jeden dzień (krótkie pobyty bez noclegów).

Podgrupa: mieszkańcy regionu - seniorzy / osoby na rehabilitacji

W segmencie tym specyficzną podgrupą są mieszkańcy - seniorzy (osoby starsze) i osoby, objęte różnego rodzaju wsparciem i działaniami aktywizacyjnymi poprzez np. ośrodki pomocy społecznej, „uniwersytety trzeciego wieku” Dla osób tych należy przygotować specjalną wersję oferty, zakładającą obsługę przewodnicką / instruktora, w formie zajęć dedykowanych (np. wycieczka jednodniowa).

Aktywność mieszkańców obejmuje spacer, wycieczki rowerowe, spływy kajakowe, zbieranie grzybów, łowienie ryb, a także odpoczynek i rekreację nad Zalewem Żurskim.

Kąpiel leśna czy spacer po „ścieżce ciszy” dla tych osób stanowi uzupełnienie standardowego pobytu, jako nowa oferta spędzania czasu wolnego, związana z wypoczynkiem na łonie natury, aktywnością, rekreacją i poprawą nastroju oraz zdrowia.

Osoby te zainteresowane są samodzielnym poznawaniem, eksploracją i doświadczaniem „obszarów ciszy”. Pomocą w poznawaniu tych obszarów będzie oznakowanie „ścieżki ciszy”, materiały informacyjne na stronach internetowych parku i gminy, ulotki w obiektach noclegowych, a także ulotka eko-questu.

W przypadku seniorów istotna jest możliwość organizacji spacerów z przewodnikiem po „ścieżce ciszy”, związaną z popularyzacją „kąpeli leśnych”.

- **TURYŚCI - OSOBY INDYWIDUALNE**

Są to w szczególności osoby, wypoczywające w Tleniu i w okolicach w czasie pobytu turystycznego (turyści z terenu całego kraju i ew. zagranicy) lub przebywające tu na jednodniowej wycieczce rekreacyjnej (mieszkańcy regionu). Są to także osoby, które kupując pobyt turystyczny na tym obszarze skorzystały z oferty, prezentującej możliwości „kąpeli leśnych” lub poznawania „obszarów ciszy” w formie zorganizowanej. Korzystają oni z oferty noclegowej i gastronomicznej oraz usług turystycznych, oferowanych przez lokalnych przedsiębiorców turystycznych.

Ich aktywność obejmuje spacer, wycieczki rowerowe, spływy kajakowe, zbieranie grzybów, łowienie ryb, a także odpoczynek i rekreację nad Zalewem Żurskim. Kąpiel leśna czy spacer po „ścieżce ciszy” dla tych osób stanowi uzupełnienie standardowego pobytu, jako nowa oferta spędzania czasu wolnego, związana z wypoczynkiem na łonie natury, aktywnością, rekreacją i poprawą nastroju oraz zdrowia.

Osoby te zainteresowane są samodzielnym poznawaniem, eksploracją i doświadczaniem „obszarów ciszy”. Pomocą w poznawaniu tych obszarów będzie oznakowanie „ścieżki ciszy”, materiały informacyjne na stronach internetowych parku i gminy, ulotki w obiektach noclegowych, a także ulotka eko-questu.

Ciekawą opcją zachęcenia turystów do poznawania „obszaru ciszy” jest możliwość zapisania się na zorganizowane spacer z przewodnikiem / instruktorem po „ścieżce ciszy”, związaną z popularyzacją „kąpeli leśnych”.

- **TURYŚCI – POBYTY ZORGANIZOWANE**

Są to turyści – grupy szkoleniowe, seniorzy, uczestnicy obozów, turnusów rehabilitacyjnych, „zielonych szkół”, kolonii itp. pobyty zorganizowanych w obiektach turystycznych w Tleniu i okolicy.

Podgrupa: seniorzy / osoby na rehabilitacji

Jest to podgrupa turystów, korzystających ze zorganizowanego wypoczynku w postaci turnusów rehabilitacyjnych, pakietów dla osób starszych itp. Tego typu ofertę posiada np. ośrodek „Perła Borów” w Tleniu.

Podgrupa: dzieci i młodzież

Są to uczestnicy kolonii, obozów, „zielonych szkół” itp. pobytów zorganizowanych osób niepełnoletnich, które organizowane są w kilku ośrodkach wypoczynkowych i wczasowych w Tleniu i w okolicy.

Podgrupa: klienci biznesowi

Są to uczestnicy szkoleń i konferencji, które organizowane są w obiektach turystycznych na terenie parku. Tego typu ofertę posiada np. hotel Evita w Tleniu.

Podgrupa: turyści zagraniczni (grupy i osoby indywidualne)

Podgrupą segmentu turystów zorganizowanych. pochodzących z zagranicy. Są to osoby indywidualne i grupy zagraniczne, mające jako element pobytu w „obszarze ciszy” w czasie dłuższej imprezy turystycznej, realizowanej w całości lub części na terenie parku.

Osoby te korzystać będą z oferty „obszaru ciszy” jako elementu pobytu turystycznego, w formie zorganizowanej – spaceru z przewodnikiem po „ścieżce ciszy”, czy też zajęcia zorganizowane (edukacyjne), z udziałem edukatorów / przewodników.

- PRZEDSIĘBIORCY TURYSTYCZNI

Jest to grupa beneficjentów „obszarów ciszy”, którzy tworzą lokalną ofertę turystyczną.

W Tleniu i okolicy funkcjonuje ok. 30-40 gestorów obiektów noclegowych, z czego kilka ma w swojej ofercie pakiety i produkty związane ze zdrowiem (wellness i spa) oraz aktywnym wypoczynkiem. Należy do nich np. hotel Evita, ośrodek „Perła Borów”, zajazd „Przystanek Tleń”. Są to ważni partnerzy inicjatywy, szczególnie w zakresie komercjalizacji i promocji „obszarów ciszy”. Dzięki włączeniu elementów aktywności i rekreacji związanej z pobytem na „obszarach ciszy” do oferty komercyjnej, ich produkt będzie bardziej konkurencyjny, atrakcyjny lub też ciekawszy, zwłaszcza po sezonie turystycznym (pakiety jesienne i wiosenne).

Interesuje ich gotowa oferta trasy spacerowej po „ścieżce ciszy”, wraz z ulotkami i informacjami o trasie, mapką czy „eko-questem”. Tego typu materiały mogą włączyć do swojej oferty turystycznej, w formie informacji dla klientów eksponowanej w recepcji lub na stronie internetowej.

Mogą też stworzyć dedykowane pakiety wypoczynkowo-prozdrowotne, obejmujące „kąpiele leśne” w sposób zorganizowany. Interesować ich może również możliwość zapisania się klientów na zorganizowane spaceru z przewodnikiem (również w formie „kąpiele leśnych”

- EDUKATORZY, PRACOWNICY PARKÓW KRAJOBRAZOWYCH I PUNKTÓW INFORMACJI TURYSTYCZNEJ, PRZEWODNICZY TURYSTYCZNI

Są to osoby, zawodowo zajmujące się zadaniami, związanymi z ochroną przyrody i gospodarowaniem zasobami leśnymi na terenie parku, a także edukacją ekologiczną oraz obsługą i organizacją wypoczynku turystów na tym obszarze.

W grupie tej są także osoby, zawodowo zajmujące się promocją oferty obszaru dla mieszkańców regionu i turystów – pracownicy punktów informacji turystycznej oraz działów promocji jednostek samorządu lokalnego.

Dla osób tych rozwój „obszarów ciszy” i organizacja ich poznawania przez osoby odwiedzające obszar parku (przede wszystkim turystów oraz uczestników zajęć, związanych z edukacją przyrodniczą) jest szansą rozwoju zawodowego, poszerzenia zakresu oferowanych usług i utworzenia oraz promocji nowych produktów turystycznych w okolicy.

Osoby takie będą zainteresowane różnego rodzaju szkoleniami, zapoznaniem się z materiałami informacyjnymi i edukacyjnymi, dotyczącymi „obszarów ciszy”, jak też możliwościami współpracy przy rozwoju i promocji takiej oferty w skali lokalnej i regionalnej.

- PLANIŚCI I ZARZĄDCY OBSZARÓW LEŚNYCH, PARTNERZY PONAD-LOKALNI W ZAKRESIE PROMOCJI

Są to osoby, zajmujące się zawodowo kwestiami planowania rozwoju, ochrony przyrody i planowania gospodarowaniem obszarami leśnymi w obszarze parku - pracownicy Administracji Lasów Państwowych, Wdeckiego Parku Krajobrazowego oraz samorządów lokalnych.

W grupie tej uwzględnić należy także osoby, odpowiedzialne za planowanie i ochronę przyrody na skalę regionalną, jak pracownicy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego czy Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego.

W sferze promocji zaś jest to Kujawsko-Pomorska Organizacja Turystyczna czy też Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Osoby z tej grupy będą zainteresowane przede wszystkim wnioskami z działań na obszarze parku, ich skuteczności w zakresie ochrony przyrody, organizacji ruchu turystycznego, efektywności prowadzonych działań edukacyjnych i promocyjnych oraz możliwościami ich rozwoju i upowszechnienia w innych częściach regionu, jak też promocją i współpracą w zakresie dobrych praktyk.

4.3. Opis proponowanych aktywności, dedykowanych odbiorcom produktu oraz wytyczne dla użytkowników „obszaru ciszy”

W ramach analizy wyodrębniono trzy główne rodzaje aktywności, związanych z korzystaniem z oferty „obszarów ciszy”, dedykowane grupom docelowym (odbiorcom i interesariuszom „obszarów ciszy”).

Są one przedstawione w tabeli nr 10:

Forma aktywności	Sposoby korzystania z aktywności i narzędzia do nich potrzebne	Wytyczne i rekomendacje
[1] ZAJĘCIA EDUKACYJNE I INFORMACYJNE, związane z ciszą, ukierunkowane na kwestie edukacji ekologicznej oraz prozdrowotne aspekty ciszy dla człowieka.	Program edukacyjny zajęć dla dzieci i młodzieży (edukacja ekologiczna). Program edukacyjny zajęć dla osób dorosłych („kąpiele leśne”, aspekty wellness).	Oferta „obszaru ciszy” jako dodatkowego elementu programu zajęć, realizowanych przez edukatorów Parku w obiekcie edukacyjnym w Tleniu. Oferta zajęć edukacyjnych związanych z ciszą jako ważnym elementem wpływającym na zdrowie człowieka, prowadzone w obiekcie edukacyjnym w Tleniu lub też w obiektach turystycznych dla uczestników wypoczynku zorganizowanego (młodzież, seniorzy, grupy szkoleniowe / biznesowe).
[2] SAMODZIELNE poznawanie, eksploracja i doświadczanie „obszarów ciszy” w formie spaceru po „ścieżce ciszy” lub też „kąpieli leśnej”.	Oznakowanie „ścieżki ciszy” (trasa spacerowa). Materiały informacyjne na stronach internetowych. Ulotki w obiektach noclegowych. Eko-quest (ulotka).	Wykonanie i utrzymanie oznakowania „ścieżki ciszy” na terenie parku (tablice, znaki, drogowaskazy) Przygotowanie materiałów promocyjnych (opis trasy, zasady „kąpieli leśnych”) do umieszczenia na stronach internetowych Przygotowanie ulotek drukowanych j.w. Przygotowanie ulotki eko-questu (drukowana i online w formie pliku .pdf)
[3] ZORGANIZOWANE poznawanie, eksploracja i doświadczanie „obszarów ciszy” w formie spaceru po „ścieżce ciszy” lub też „kąpieli leśnej”	Spacery zorganizowane z przewodnikiem (w formie zajęć edukacyjnych) po „ścieżce ciszy” (spacer, wycieczka rowerowa), lub samodzielne (z nauczycielem). Spacery z przewodnikiem po „ścieżce ciszy”, związaną z popularyzacją „kąpieli leśnych”, realizowane wg ustalonego harmonogramu lub na zamówienie. Spacery z przewodnikiem w formie „kąpieli leśnych”, realizowane wg ustalonego harmonogramu lub na zamówienie. Pakiety komercyjne (turystyczne), zawierające elementy oferty wypoczynku w „obszarze ciszy” i „kąpieli leśnych”, oferowane przez lokalnych przedsiębiorców turystycznych.	Przygotowanie zestawu materiałów informacyjnych, które będą mogły być zastosowane przez lokalnych przedsiębiorców turystycznych w tworzeniu własnej oferty (pakietów). Przeszkolenie lokalnych przewodników turystycznych i animatorów ruchu turystycznego na obszarze parku z tematyki „kąpieli leśnych” oraz sposobu organizacji ruchu turystycznego na „obszarze ciszy”, jako partnerów działań komercyjnych. Zaplanowanie cyklicznych, realizowanych wg stałego programu spacerów i wycieczek z przewodnikami (odpłatne lub płatne), w celu zapewnienia „dyżurów” w określone dni, a zatem też pewności z możliwości zaplanowania i skorzystania z danej usługi w określonym terminie.

Tabela 10. Formy aktywności (produkty) oparte o „ścieżkę ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym

4.4. Warianty tras spacerowych w oparciu o „ścieżkę ciszy”

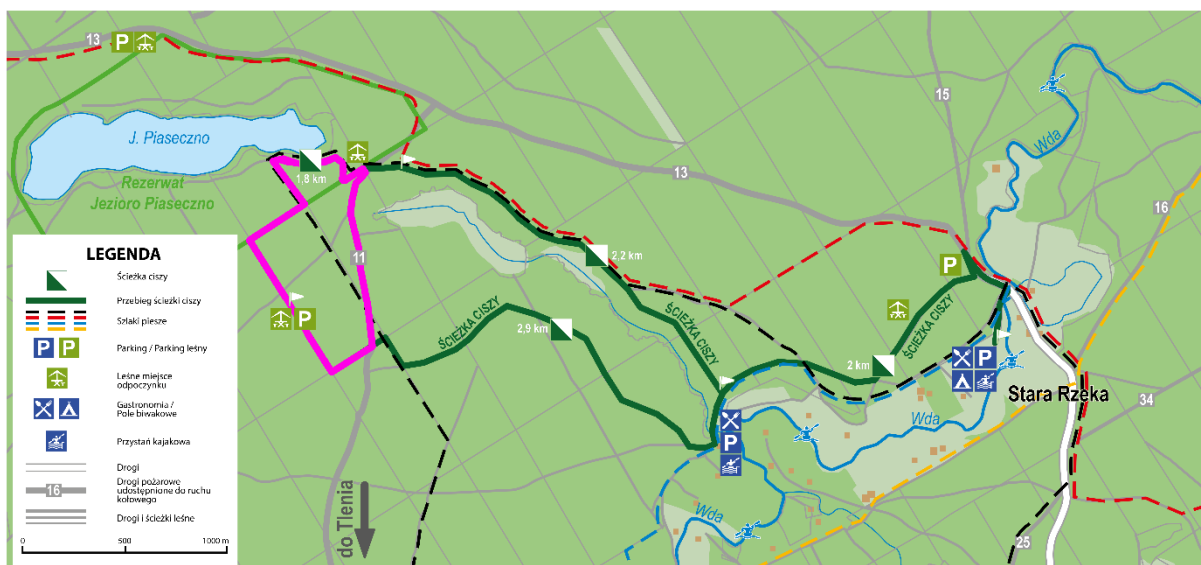
Spacer w formie pętli po „ścieżce ciszy” to dystans 8,7 kilometrów, zaś przy wyjściu i powrocie do Starej Rzeki nieco ponad 10 kilometrów. Przejście takiego odcinka wymaga co najmniej średniej kondycji i około 3 godzin czasu.

Trasa została wyznaczona w obszarach leśnych o dużej atrakcyjności widokowej. Miejscami z tego powodu prowadzi wąskimi drózkami, zdarzają się też bardziej strome wejścia i zejścia, mogące być barierą dla osób niepełnosprawnych lub starszych lub utrudnieniem dla rowerzystów.

W związku z powyższym proponuje się dwa warianty trasy – krótszy, dla rodzin z dziećmi i osób o słabszej kondycji, oraz wariant przeznaczony dla osób o ograniczonej sprawności ruchowej i rowerzystów.

Wariant ścieżki rekomendowany dla rodzin z dziećmi i osób o słabszej kondycji

W tym przypadku trasa ma formę pętli, prowadzącej z leśnego miejsca postoju nad Jezioro Piaseczno i z powrotem. Wykorzystuje oznakowaną „ścieżkę ciszy” oraz odcinki dróg leśnych w pobliżu ścieżki – głównie drogę pożarową nr 11. W miejscu, gdzie znajduje się wiata przy drodze pożarowej należy zawrócić, by dojść z powrotem do leśnego miejsca postoju przy dawnym lotnisku. Taki wariant trasy ma długość 3 kilometrów, a jej przejście powinno zająć nie więcej, niż godzinę. Jest to najciekawszy fragment całej ścieżki, znajdujący się w pobliżu Jeziora Piaseczno.

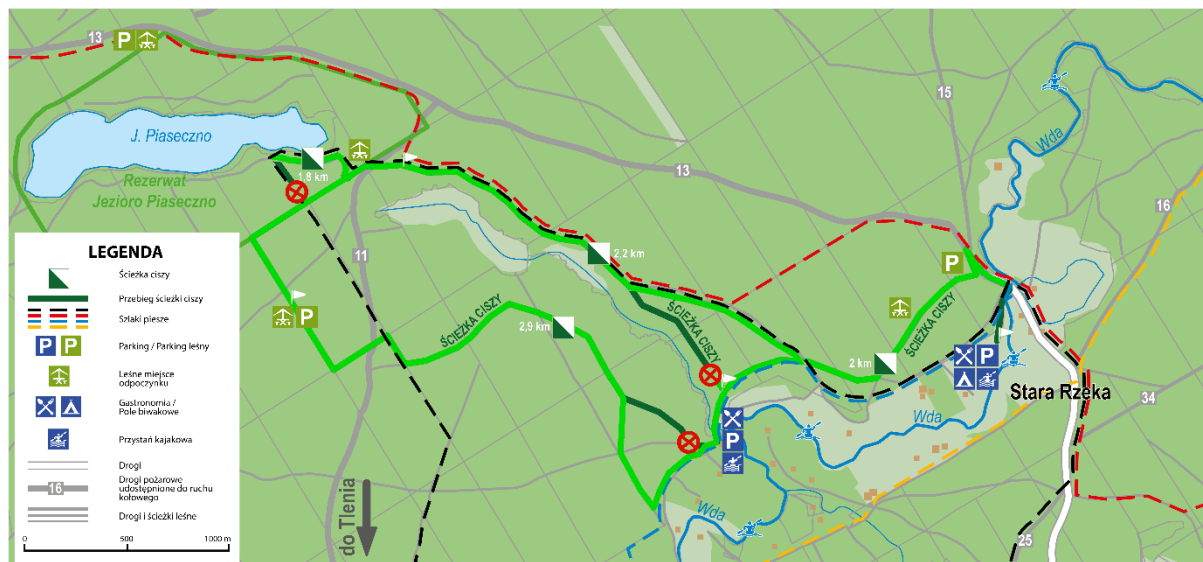
Rysunek 12. Przebieg ścieżki ciszy w wariantie „skróconym”, rekomendowanym dla rodzin z dziećmi i osób o słabszej kondycji (kolor różowy). Opracowanie własne.

Wariant ścieżki rekomendowany dla rowerzystów i osób o ograniczonej sprawności

W drugim przypadku trasa w formie pętli ma długość 7,5 kilometrów. Omija odcinki trudne do przejścia dla osób o ograniczonej sprawności – w szczególności strome wejścia i zejścia. Wykorzystuje do tego drogi leśne oraz szlaki turystyczne.

Jest mniej atrakcyjna widokowo, jednak dostępna dla znacznie szerszej grupy odbiorców. Dodatkowo, aby dojść do Jeziora Piaseczno, należy od wiaty przy drodze pożarowej nr 11 przejść tam i z powrotem „ścieżką ciszy” odcinek 0,5 km (a więc łącznie 1 km).

Łącznik ze Starej Rzeki ma wówczas 1,5 km. Cała trasa ze Starej Rzeki uwzględniająca przejście „pętli” oraz wizytę nad Jeziorem Piaseczno będzie więc wówczas miała 11,5 kilometra. Miejsca problemowe (konieczne do ominięcia) zaznaczono na mapce kolorem czerwonym. Taką trasę rekomenduje się także dla rowerzystów, chcących skorzystać ze „ścieżki ciszy”.

Rysunek 13. Przebieg ścieżki ciszy w wariantcie rekomendowanym dla rowerzystów i osób o ograniczonej sprawności ruchowej (kolor jasnozielony). Opracowanie własne.

4.5. Zagospodarowanie otoczenia „ścieżki ciszy”

W ramach projektu pilotażowego zespół architektów z pracowni projektowej Graph 31 opracował koncepcję zagospodarowania otoczenia „ścieżki ciszy” w dwóch lokalizacjach:

- Tleń, otoczenie budynku Centrum Czynnej Ochrony Wdeckiego Parku Krajobrazowego
- Stara Rzeka, otoczenie przystani kajakowej nad Wdą i dawnej szkoły

Koncepcje te uwzględniają dalsze możliwości rozwoju "obszaru ciszy" oraz specyficzne uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe obszaru Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Oba projekty opracowano w postaci wizualizacji zagospodarowania wraz z rekomendacjami dotyczącymi małej architektury i zieleni wraz z elementami opisowymi. Są one załączone do niniejszego dokumentu (załącznik 4 oraz załącznik 5).

4.6. Wnioski i rekomendacje, wynikające z realizacji projektu pilotażowego

W dniach 29-30 sierpnia 2022 roku w ramach projektu przeprowadzono szkolenie dla służby parków krajobrazowych oraz interesariuszy pilotażowej „ścieżki ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym.

Uczestniczyli w nim m. in. przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Administracji Lasów Państwowych, Kujawsko-Pomorskiego Biura Planowania Przestrzennego i Regionalnego, Kujawsko-Pomorskiej Organizacji Turystycznej, a także przedsiębiorcy turystyczni i przedstawiciele LGD Bory Tucholskie.

W ramach spotkania odbyła się dyskusja, dotycząca dalszego funkcjonowania „ścieżki ciszy.

Stanowisko Nadleśnictwa Trzebciny:

Nadleśniczy Nadleśnictwa Trzebciny, p. Piotra Kasprzyka, zadeklarował chęć udostępnienia Wdeckiemu Parkowi Krajobrazowemu grafiku prac leśnych, aby informować odwiedzających ścieżkę ciszy. Nadleśniczy zaapelował także, aby umieścić i informować turystów / odwiedzających ścieżkę ciszy o zagrożeniach, które mogą wystąpić w lesie (po wichurach wyczuć na drzewa / gałęzie; owady, inne). Zadeklarował także, że zostaną usunięte zwalone drzewa na ścieżce ciszy, aby mogły nią swobodnie poruszać się piesi czy osoby z ograniczoną mobilnością.

Inne sugestie uczestników spotkania podsumowującego projekt:

- * Wskazanie na mapie i w opisie (na stronie/FB i materiałach WPK) odcinków ścieżki dedykowane dzieciom, co zostało ujęte w niniejszym opracowaniu.
- * Wskazanie na mapie i w opisie (na stronie/FB i materiałach WPK) odcinków ścieżki dla osób z ograniczoną ruchomością/niepełnosprawnych oraz rowerzystów, co zostało ujęte w niniejszym opracowaniu.
- * Wskazanie dla wszystkich chętnych (na stronie/FB i materiałach WPK) do odwiedzenia ścieżki, gdzie występują trudniejsze fragmenty (na czym polega trudność, aby mogli się przygotować), co zostało ujęte w niniejszym opracowaniu.
- * Włączenie Ścieżki ciszy do programu cyklicznej imprezy "ESKAPADA. Poznaj swój region z przewodnikiem".
- * Promowanie Ścieżki ciszy z odpowiednim programem dla różnych grup odbiorców w dniu 25 kwietnia - Międzynarodowy Dzień Świadomości Zagrożenia Hałasem.
- * „Włączenie” Ścieżki ciszy i oferty edukacyjnej/ komercyjnej wokół niej stworzonej w pozostałe święta w marcu: 21 marca- Międzynarodowy Dzień Lasów, 22 kwietnia – Światowy Dzień Ziemi czy też inne z pozostałych miesięcy

4.7. Plan monitorowania działań

Nadzór w skali regionalnej

Nadzór ogólny nad działaniami w zakresie funkcjonowania „obszaru ciszy” w parkach krajobrazowych sprawuje Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego (Departament Sportu i Turystyki oraz Departament Środowiska. Zakłada się działania obejmujące gromadzenie i analizę danych oraz spotkania z partnerami kluczowymi.

Proponowane działania monitorujące w skali regionalnej to:

1. Coroczne zbieranie informacji od partnerów lokalnych – zarządców parków krajobrazowych w których funkcjonują „obszary ciszy” i pozostałych partnerów przedsięwzięcia na poziomie lokalnym i regionalnym.
2. Monitorowanie działań informacyjno-promocyjnych, prowadzonych na poziomie województwa przez Urząd Marszałkowski i Kujawsko-Pomorską Organizację Turystyczną.

Proponowane wskaźniki monitoringowe:

- Liczba wejść na regionalne strony internetowe, prezentujące ofertę „obszarów ciszy” i „kąpieli leśnych”;
 - Liczba pobrań z regionalnych stron internetowych materiałów informacyjnych, prezentujących ofertę „obszarów ciszy” i „kąpieli leśnych”;
 - liczba wydanych i rozdanych w regionie materiałów drukowanych, prezentujących ofertę „obszarów ciszy” i „kąpieli leśnych”;
 - Liczba zorganizowanych w regionie spotkań, warsztatów, wizyt studyjnych, dotyczących „obszarów ciszy” i „kąpieli leśnych”;
 - Liczba artykułów informacyjnych i promocyjnych, opublikowanych w regionie i dotyczących promocji „obszarów ciszy” i „kąpieli leśnych”;
3. Monitorowanie liczby i zakresu działań planistycznych i rozwojowych, związanych z „obszarami ciszy” (projekty dotyczące budowy infrastruktury „ścieżek ciszy”, zajęć edukacyjnych, kampanii promocyjnych, podobnych inicjatyw np. „parków ciemnego nieba”) w województwie.

Zakłada się, że dane będą zbierane w IV kwartale danego roku kalendarzowego, następnie opracowywane i prezentowane w formie raportu w ujęciu rocznym w I kwartale kolejnego roku.

Dodatkowym działaniem monitorującym powinny być coroczne spotkania podsumowujące działania, związane z funkcjonowaniem „obszarów ciszy”. W spotkaniach uczestniczyć będą kluczowi interesariusze, w szczególności zarządcy parków krajobrazowych.

Na spotkaniu wiosennym prezentowany będzie raport podsumowujący działania w poprzednim roku kalendarzowym i planowane będą działania bieżące. Spotkanie odbywać się więc powinno w I kwartale danego roku.

Na spotkaniu jesiennym omawiane będą działania, podjęte w danym roku kalendarzowym, identyfikowane problemy i potrzeby oraz planowane działania (w tym w aspekcie budżetowym) na kolejny rok. Spotkanie odbywać się więc powinno w IV kwartale danego roku.

Nadzór bieżący

Zakłada się, że za monitoring działań w skali lokalnej odpowiedzialny będzie właściwy park krajobrazowy, który jest odpowiedzialny za zbieranie danych o funkcjonowaniu „obszaru ciszy” i coroczne spotkanie z partnerami lokalnymi, współpracującymi przy promocji i funkcjonowaniu „obszaru ciszy”.

Proponowane działania monitorujące w skali lokalnej to:

1. Cykliczne przeglądy infrastruktury „ścieżki ciszy”, obejmujące weryfikację stanu i ew. uszkodzeń tablic informacyjnych, oznakowania kierunkowego oraz nawierzchni trasy (realizacja: wiosna, jesień);
2. Bieżące naprawy infrastruktury, zgodnie z wnioskami z przeglądu (po przeglądzie);
3. Planowanie potrzeb inwestycyjnych, związanych z odnowieniem trasy, w szczególności odtworzeniem oznakowania, oraz zaplanowanie środków finansowych na te działania we współpracy z Samorządem Województwa (IV kwartał);
4. Raportowanie zrealizowanych działań edukacyjnych, promocyjnych i informacyjnych, związane z funkcjonowaniem „ścieżki ciszy” i „obszaru ciszy” na terenie parku.

Proponowane wskaźniki monitoringowe:

- Liczba zorganizowanych zajęć edukacyjnych (liczba przeprowadzonych zajęć, liczba uczestników) (okres monitoringowy: rok szkolny z podziałem na lata kalendarzowe, tj. wrzesień – grudzień oraz styczeń - czerwiec);
- Liczba zorganizowanych zajęć dla pozostałych grup (liczba przeprowadzonych zajęć, liczba uczestników) (okres monitoringowy: raporty styczeń – grudzień);
- Liczba partnerów współpracujących w rozwoju i promocji „obszaru ciszy” na terenie parku oraz forma współpracy (samorządy lokalne, nadleśnictwa, podmioty komercyjne, przewodnicy turystyczni, media lokalne itp.);
- Liczba zapytań, dotyczących oferty na „obszarze ciszy” w parku (zapytania mailowe, osobiste i telefoniczne do centrum informacji turystycznej wejścia na stronę internetową, liczba pobrań materiałów informacyjnych online, liczba pobranych materiałów drukowanych itp., okres monitoringowy: raporty styczeń – grudzień);
- Liczba turystów, obsługanych przez partnerów komercyjnych (np. obiekty noclegowe, przewodnicy turystyczni): ilość i liczba klientów sprzedanych pakietów, zawierających elementy zwiedzania „ścieżki ciszy” oraz „kąpieli leśnych”, ilość obsługanych grup turystycznych i ich liczebność);
- Realizacja pozostałych działań promocyjno-informacyjnych: liczba zorganizowanych spotkań, warsztatów, wizyt studyjnych, liczba artykułów informacyjnych i promocyjnych (okres monitoringowy: raporty styczeń – grudzień);

Zakłada się, że dane będą zbierane zgodnie z podanym harmonogramem i przekazywane na koniec roku do Samorządu Województwa.

Dodatkowo, w parku przed sezonem turystycznym (kwiecień / maj) odbywać się powinno spotkanie z partnerami lokalnymi (przedsiębiorcami, administracją lasów państwowych, przewodnikami). Na spotkaniu tym prezentowane będą informacje o planowanych na dany rok działaniach, w tym promocyjnych, nowe materiały informacyjne itp. aktualności. Zbierane będą też uwagi dotyczące funkcjonowania produktu od lokalnych partnerów przedsięwzięcia.

Utrzymanie infrastruktury

Utrzymanie infrastruktury ścieżek – przeglądy techniczne, odnawianie oznakowania i tablic informacyjnych, drogowskazów oraz wyposażenia miejsc odpoczynku stanowi zadanie własne parku krajobrazowego, na którego obszarze zlokalizowana jest dana ścieżka. W okresie gwarancji koszty ponosi wykonawca infrastruktury danej ścieżki, po upływie gwarancji – jednostka zarządzająca parkiem.

Przed wytyczeniem ścieżki w każdej z lokalizacji należy zatem zabezpieczyć odpowiednie środki finansowe i zasoby organizacyjne w danej jednostce, w porozumieniu z instytucjami nadzorującymi funkcjonowanie parków – tj. Urzędem Marszałkowskim.

V. Załączniki

Załącznik 1. Mapy przebiegu „ścieżki ciszy”

Pliki graficzne, przedstawiające uzgodniony i zatwierdzony przebieg „ścieżki ciszy” na podkładzie kartograficznym obrazującym zagospodarowanie turystyczne Wdeckiego Parku Krajobrazowego (opcja podstawowa i warianty dla rodzin z dziećmi i rowerzystów oraz osób o ograniczonej sprawności ruchowej).

Załącznik 2. Projekty tablic na „ścieżce ciszy”

3 Pliki graficzne, przedstawiający grafikę (planszę) informacyjno-edukacyjną na tablicy, zawierający:

- mapę obszaru z przebiegiem ścieżki;
- podstawowe informacje o znaczeniu ciszy jako elementu potencjału przyrodniczego i jej znaczenia dla zdrowia człowieka oraz o „kąpielach leśnych” (wraz ze skrótem w języku angielskim)
- skalę natężenia dźwięku z podaniem głośności naturalnych i sztucznych źródeł hałasu;
- kod QR do podstrony internetowej Parku, zawierającej informacje o obszarze ciszy.

Załącznik 3. Ślady GPS

Plik .gpx oraz .kml przebiegu „ścieżki ciszy” (do wykorzystania na mapach Google itp.)

Załącznik 4. Koncepcja zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Tleniu

Materiał, prezentujący wizualizację oraz opis możliwego zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Tleniu w okolicach przystani kajakowej, uwzględniający dalsze możliwości rozwoju "obszaru ciszy" oraz specyficzne uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe obszaru Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Załącznik 5. Koncepcja zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Starej Rzece

Materiał, prezentujący wizualizację oraz opis możliwego zagospodarowania punktu początkowego „ścieżki ciszy” w Starej Rzece w okolicach przystani kajakowej, uwzględniający dalsze możliwości rozwoju "obszaru ciszy" oraz specyficzne uwarunkowania przyrodnicze i kulturowe obszaru Wdeckiego Parku Krajobrazowego.

Załącznik 6. Pakiet informacji o „ścieżce ciszy” we Wdeckim Parku Krajobrazowym

Materiały: opisy, zdjęcia, mapki, wytyczne, które samorządy lokalne, służba parku, lokalne organizacje turystyczne oraz jednostki Lasów Państwowych, a przede wszystkim przedsiębiorcy turystyczni mogą zastosować przy tworzeniu własnej oferty dotyczącej wykorzystania „obszaru ciszy” i „ścieżki ciszy” jako elementu produktu turystycznego oraz do promocji „ścieżki ciszy”.

Załącznik 7. Rekomendacje dla rozwoju oferty opartej o „ścieżkę ciszy” dla lokalnej branży turystycznej, samorządów i organizacji turystycznych

Rekomendacje składają się z następujących elementów:

1. Ogólne wnioski i rekomendacje dla rozwoju oferty turystycznej
2. Przykłady z Polski – sektor prywatny
3. Przykłady z Polski – sektor NGO
4. Przykłady z Polski – sektor publiczny
5. Przykłady z zagranicy
6. Propozycje pakietów turystycznych dla lokalnej branży turystycznej, zawierających elementy „kąpieli leśnych” i spacerów „ścieżkami ciszy”

Załącznik 8. Konspekt zajęć edukacyjnych

Konspekt zajęć edukacyjnych składa się z następujących elementów:

1. Założenia (wytyczne) programowe, obejmujące:
 - forma i tematyka realizacji zajęć edukacyjnych,
 - grupy docelowe (odbiorcy zajęć),
 - miejsce prowadzenia zajęć,
 - program godzinowy zajęć.
2. Scenariusz zajęć stacjonarnych w Centrum Czynnej Ochrony Przyrody w Tleniu dla grupy docelowej: dzieci i młodzież oraz scenariusz zajęć terenowych: spacer dydaktyczny po „ścieżce ciszy” na obszarze Wdeckiego Parku Krajobrazowego w wariantach z dojazdem do Starej Rzeki przy pomocy autokaru lub też w formie wycieczki rowerowej.
3. Eko-quest (dla indywidualnego zwiedzania trasy).
4. Karty zadań edukacyjnych.
5. Prezentacja multimedialna.
6. Zestaw ćwiczeń do powielenia dla różnych grup wiekowych.